

Oplata poczt. uiszcz. ryczałtem.

ROK XI.

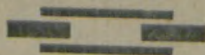
SAMORZĄD MIEJSKI

ORGAN ZWIĄZKU MIAST POLSKICH

WYCHODZI 1 : 15 KAŻDEGO MIESIĄCA.

REDAKTOR:
MARCELI POROWSKI

W Y D A W C A:
ZWIĄZEK MIAST POLSKICH
WARSZAWA, MAZOWIECKA 7.

Nr. 4

15 LUTEGO 1931 R.

HERZFELD & VICTORIUS

Spółka Akcyjna

GRUDZIĄDZ

Odlewnia Żelaza, Emaljernerie i Zakłady Mechaniczne

Program produkcji:

Kuchnie przenośne węglowe, węglowo-gazowe i gazowe

Kuchnie węglowe z kotłem do centralnego ogrzewania

Piece przenośne szamotowe

Rury zlewowe

Artykuły sanitarne i kanalizacyjne

Umywalnie i klozety rzędowe

Słupy i okna lane żel. budowlane

Armatura do pieców

Oferty i katalogi wysyłamy na żądanie.

Biura sprzedaży:

Warszawa, S-to Krzyska 34

Lwów, ul. Działyńskich 9.

MIEDŹ ELEKTROLITYCZNA

KABLE ZIEMNE

PRZEWODNIKI IZOLOWANE oraz

SZYBKA DOSTAWA!

WSZELKIE MATERIAŁY ELEKTROTECHNICZNE

Dostawca instytucji wojskowych i samorządowych

PRZEMYSŁ I HANDEL

ELEKTROTECHNICZNY

„WOLTAR”

WARSZAWA

KRÓLEWSKA 27.

S. A. Tel. 720-35, 777-68 i 777-89

Wieloletni referent

Biura Związku Miast Polskich

z wykształceniem prawniczym

poszukuje odpowiedniego stanowiska w jednym z Magistratów miast na **Podkarpaciu lub w miejscowości klimatycznej.**

Zgłoszenia pod adresem: Warszawa, al. Mała 5 m. 11, **Mieczysław Wolski.**

SAMORZĄD MIEJSKI

ORGAN ZWIĄZKU MIAST POLSKICH

WYCHODZI DWA RAZY NA MIESIĄC

WYDAWCA: ZWIĄZEK MIAST POLSKICH

REDAKTOR: MARCELI POROWSKI

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

WARSZAWA, MAZOWIECKA № 7. TEL. 707-11.

KONTO P. K. O. № 873.

Prenumerata		Ceny ogłoszeń:	
kwartalna	Zł. 9	1 strona za tekstem	Zł. 150
półroczna	„ 18	½ strony „	„ 80
roczna	„ 36	1 strona przed tekstem	„ 200
Pojedynczy zeszyt	„ 2	½ strony „	„ 100
		Zewnętrzna strona okładki	„ 300
		Wewnętrzna „	„ 250
		Miasta korzystają ze zniżki 15%.	

Treść zeszytu 4-go z 1931 r.

	Str.
1. Z. M.: Na marginesie porządku obrad Zjazdu Miast w Krakowie	217
2. St. Zbrożyna: Usprawnienie pracy i organizacji biurowej w Niemczech	220
3. Gospodarka miast w świetle liczb: Inowrocław	227
4. Ze Związku Miast Polskich	
5. Przegląd ustaw, rozporządzeń i zamierzeń ustawodawczych — —zarządzeń, okólników i wyjaśnień władz	
6. Orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego.	
7. Kronika: I Ogólna, II Z życia miast, III Różne, IV Zagraniczna.	
8. Poradnik.	
9. Głosy prasy.	
10. Bibliografia.	

cras. 3099/11/4.

W. 815/56/308.

Na marginesie porządku obrad Zjazdu Miast w Krakowie.

W dniu 22 lutego r. b. odbędzie się w Krakowie Zjazd Miast, należących do Związku Miast Polskich, który zwołany został dla uchwalenia nowego statutu Związku.

Sprawa tego statutu już po raz drugi wnoszona jest przez Zarząd Związku na Zjazd Miast.

Jak wiadomo, nowym statutem Związku Miast zajmował się zeszłoroczny Zjazd Miast w Warszawie, na którym zaszedł zupełnie wyjątkowy wypadek odesłania całego statutu z powrotem do Zarządu, gdy po przyjęciu szesnastu jego paragrafów następny paragraf nie uzyskał potrzebnej kwalifikowanej większości głosów, pomimo, że taką większością przyjęta została poprawka do tego właśnie paragrafu.

Droga, którą przechodzi ten nowy statut, jest doprawdy drogą krzyżową. Dłuższy czas pracowała nad nim komisja statutowa Związku Miast, potem rozpatrywał go Zarząd Związku; po zgłoszeniu na Zjeździe warszawskim szeregu poprawek, rozpatrywała te poprawki specjalna Komisja, powołana przez Zjazd; odbyło się głosowanie na Zjeździe, przyjęto kilkanaście paragrafów statutu i wreszcie okazało się, że cała ta praca została zmarnowana.

A teraz zapoznajmy się z dalszym ciągiem tej niezwyklej drogi. Zbiera się zjazd miast województwa poznańskiego i uchwała domagać się w stanowczej formie wniesienia statutu, zaprojektowanego przez Zarząd Związku, ponownie na Ogólny Zjazd miast i rychłego zwołania w tym celu Zjazdu pod groźbą wyciągnięcia daleko idących konsekwencji, jeżeli to nie nastąpi. Na tem samem stanowisku stają miasta województwa pomorskiego.

Przedtem jeszcze sprawę statutu Związku Miast rozpatruje zjazd miast, zrzeszonych w Kole Miast Małopolski i Śląska Cieszyńskiego i Zjazd ten wypowiada się zdecydowanie za zmianą statutu dotychczasowego, lecz nie mniej stanowczo przeciwko statutowi zaprojektowanemu przez Zarząd Związku. Ze swej strony wspomniany zjazd żadnego konkretnego kontrpro-

jektu nie wysuwa, lecz podaje tylko ogólną zasadę utworzenia regionalnych związków miast, w łonie których mogłyby powstać koła wojewódzkie i uczy-nienia z dotychczasowego Związku Miast — Związku Związków Regional-nych, co według naszego rozumienia rzeczy doprowadziłoby Związek Miast albo do bezwładu albo też wręcz rozbiłoby ten Związek ze szkodą dla ogó-lu miast.

Po tem wszystkim odbywają się jeszcze dwa posiedzenia komisji sta-tutowej, powołanej przez Zarząd i dwa posiedzenia Zarządu, na których rozpatruje się sprawę statutu. Ostatecznie Zjazdowi krakowskiemu przed-stawiony ma być do uchwalenia statut w brzmieniu, zaprojektowanem przez Zarząd Związku na początku z uwzględnieniem tylko tych wszyst-kich poprawek, które przyjął zeszłoroczny Zjazd Miast w Warszawie oraz tych, które przyjęła wówczas specjalna komisja, powołana przez Zjazd. Zarząd Związku przedstawi nadto Zjazdowi do uchwalenia rezolucję, bę-dącą wynikiem dyskusji nad projektem statutu, opracowanym przez p. prof. Chłamtacza, a opublikowanym w Nr. 23 „Samorządu Miejskiego“ z r. ub. Doprawdy, rzadko która sprawa nawet pierwszorzędnej wagi od-była tak długą drogę, jak statut Związku Miast. Pomimo tego jeszcze nie-ma pewności, czy statut ten zostanie wreszcie uchwalony w tem brzmie-niu, jakie zaprojektował Zarząd i które w obecnych warunkach jedynie mogłoby uchronić Związek miast od rozbitcia i wzmocnić go wewnątrznie. I to wszystko dzieje się wtedy, gdy panuje zgodność poglądów co do nie-odzownej konieczności zmiany statutu dotychczasowego.

Staje się to wprost niezrozumiałe, jeżeli się weźmie pod uwagę, że pro-jekt Zarządu Związku idzie w kierunku rzadkiego zwoływania ogólnych zjazdów miast, ograniczenia kompetencji tych zjazdów, uwzględnienia przy wyborach zasady regionalizmu, a to przez wybory znacznej części człon-ków rady naczelnej Związku nie na plenum Zjazdu, lecz w kołach wybor-czych, które tworzyć się będą na Zjeździe z miast poszczególnych woje-wództw.

W imię czego wysuwa się tak daleko idącą koncepcję, jak Związek Związków Regionalnych. Taka organizacja miast ma rzekomo być zdrową reakcją na zjazdy ogólne miast, które przyrównywane są poprostu do wie-ców. Czyż jednak do tego celu, pomijając już wogóle słuszność takiej ostrej krytyki zjazdów miast, prowadzi tylko ta droga — utworzenia Związku Związków Regionalnych, którą trzeba uznać conajmniej za najeżoną ogrom-nemi niebezpieczeństwami dla spójności, a nawet istnienia Związku Miast. Czy przypadkowo ten środek, skuteczny wprawdzie o ile chodzi o zniesie-nie ogólnych zjazdów miast, nie będzie śmiertelny dla całego organizmu.

Pragnęlibyśmy bardzo, żeby wszyscy uczestnicy Zjazdu krakowskiego poważnie się nad tem zastanowili.

Jeżeli chodzi o sprawę statutu, musimy podnieść jeszcze to, że dłużej już z załatwieniem tej sprawy czekać nie można. Gdyby nawet statut, zaprojektowany przez Zarząd, wykazał w przyszłości pewne braki, trzeba go uchwalić. Braki takie, jeżeli istotnie wyjdą na jaw, można przecież usunąć później. Nieuchwalenie nowego statutu byłoby po tej mozolnej pracy, jaką zajęło jego przygotowanie, wprost kompromitacją całej organizacji, jaką stanowi Związek Miast, do czego przecież dopuścić nie można.

Jak widzimy, sprawa statutu Związku Miast stała się nieoczekiwanie sprawą bardzo poważną. Sądzymy, że wagę tej sprawy należy oceniać miasta i pomimo ciężkiej sytuacji finansowej, która utrudnia nawet wyjazd na Zjazd, miasta stawiać się licznie. Jest to koniecznością zresztą jeszcze z innego powodu, mianowicie z powodu dwóch rezolucyj, które temu Zjazdowi przedstawi do uchwalenia Zarząd, mianowicie: rezolucji w sprawie finansów miejskich i związanej z tem sprawie świadczeń gmin dla nauczycieli szkół powszechnych i wydatków na prowadzenie na nowych zasadach ewidencji i kontroli ruchu ludności oraz rezolucji w sprawie przydziału miastom kredytów budowlanych.

Usprawnienie pracy i organizacji biurowej w Niemczech.

Aczkolwiek dotąd nie został jeszcze ustalony ostateczny pogląd na zagadnienie racjonalizacji pracy i jej skutki ekonomiczne i społeczne, tem niemniej obserwujemy wszędzie poważne wysiłki w kierunku stosowania zasad racjonalnej organizacji pracy. Mimo to, że wielu ekonomistów i polityków widzi wyraźne zło stąd płynące w postaci stale wzrastającego bezrobocia i braku pracy, stosowanie zasad racjonalnej organizacji odbywa się niejako automatycznie, zwłaszcza jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa prywatne wytwórcze i handlowe. Ciągła troska przedsiębiorcy o zmniejszenie kosztów produkcji, a co zatem idzie i o zwiększenie zysków, oraz konieczność utrzymania zdolności konkurencyjnej, nie pozwalają tutaj na teoretyczne rozważania. Zagadnienie racjonalnej organizacji pracy w administracji publicznej wypływa wprawdzie, jak to zaznaczyliśmy w poprzednim artykule, z innych podstawowych przesłanek, a mianowicie: z chęci możliwie szybkiego i dogodnego obsłużenia **wielkich mas interesantów**, z którymi administracja publiczna ma do czynienia, jednak i tutaj dążenie do zmniejszenia szybko rosnących kosztów administracji odgrywa nie małą rolę.

Do zastosowania zasad naukowej organizacji pracy w administracji przystąpili Niemcy z właściwą sobie systematycznością i planowością. Początkowo w pracy tej posługiwano się doradcami, którzy wprowadzali w poszczególnych przedsiębiorstwach i urzędach miejskich i państwowych zasady nowej organizacji. Doświadczenie jednak wykazało, że sposób ten nie jest dobry i nie zawsze daje dobre rezultaty. Wprowadzenie poprawy w jednym lub drugim dziale pracy może dać tylko częściowe skutki, a reformy przeprowadzone obok siebie i często bez koniecznego związku wprowadzają często chaos i dezorientację.

Stąd został wyprowadzony jedynie słuszny wniosek, że racjonalizacja pracy w biurze czy przedsiębiorstwie musi być traktowana z uwzględnieniem całości instytucji czy przedsiębiorstwa, że racjonalizacja pracy musi organicznie z nich wypływać. Każda więc reforma winna być przeprowa-

dzana po uprzednim dokładnem zbadaniu całego przebiegu pracy, aby możliwe było osiągnięcie wymaganej poprawy i sprawności przy zastosowaniu **właściwych** sposobów i zabiegów. Takie ujęcie kwestji wymaga dokładnej znajomości pracy biura, czy przedsiębiorstwa, które podlega racjonalizacji, a którą z reguły posiadać może tylko ten, kto sam w nim pracuje. Powierzenie reformy osobie obcej przedsiębiorstwu czy instytucji, daje wprowadzenie wniosków, wymagające szybkich zmian, ale które przy bliższem badaniu okazują się niedostateczne, lub że opuszczone zostały istotne braki, które uniemożliwiają w rezultacie zastosowanie wskazanych wniosków i zmian. Jeżeli więc racjonalizacja ma być przeprowadzona umiejętnie, musi być przedtem dobrze opracowana i przeprowadzona przez własną administrację. Urzędnik, przeprowadzający w danym dziale reorganizację, musi być w ciągłym kontakcie ze swoimi kolegami z innych działów i musi być doskonale obeznany zarówno z funkcjami i czynnościami wykonywanymi w tem dziale jak i znać literaturę dotyczącą sposobów i wyników racjonalizacji. To też aby ułatwić tę pracę oraz spowodować wzajemną wymianę doświadczeń urzędników pracujących w dziedzinie racjonalizacji i organizacji pracy biurowej, został ufundowany w Niemczech Instytut ekonomizacji pracy w administracji publicznej (D. I. W. I. V.). Przez prowadzenie wykładów z dziedziny organizacji i techniki biurowej, będzie Instytut między innymi dostarczał urzędnikom podstawowej wiedzy o organizacji i technice w biurowości i administracji. Dla przykładu przytaczam program jednego takiego kursu zorganizowanego przez D. I. W. I. V. dla urzędników komunalnych w Niemczech.

- 1) Wiadomości wstępne.
- 2) Główny rys nowej organizacji registratury z ćwiczeniami i wymianą doświadczeń.
- 3) Praktyczne ćwiczenia w registraturze.
- 4) Istota zajęć urzędowych.
- 5) Usprawnienie pracy w biurze urzędu.
- 6) Pisanie na maszynach, stenografia, dyktowanie.
- 7) a) powielanie i adresografy;
b) systemy pisanie przez kalkę.
- 8) Normowanie papieru i druki.
- 9) Kartoteka, kontoteka i księgi wolnokartkowe.
- 10) Maszyny do sumowania i maszyny do czterech działań.
- 11) Maszyny do księgowania i kasy rejestracyjne.

Punktem wyjścia dla każdej racjonalnej reformy jest badanie i śledzenie biegu pracy oraz doświadczenie we wszystkich gałęziach służby, która

ma reformie podlegać. Celem badania i śledzenia biegu pracy jest poznanie występujących w czynnościach biura błędów i braków, a następnie spowodowanie celowego postępowania w pracy. Dla przeprowadzenia tego badania i śledzenia przebiegu pracy nie można dać stałych i ogólnie obowiązujących reguł, jest to bowiem zależne od rodzaju zakładu i instytucji i samej pracy. Na podstawie dotychczas zebranych doświadczeń możnaby dać następujące ogólne wskazówki dla osób przeprowadzających te badania.

1. **Badania pracy mogą obejmować tylko określoną, dokładnie ograniczoną część pracy pewnej gałęzi służbowej.** Nadmierne rozszerzenie badań od razu na wielki zakres pracy, powoduje często zbyt wielkie bogactwo zebranego materiału, który następnie nie może być przerobiony bez opóźnień. Wskazane jest stopniowe i powolne postępowanie, gdyż to znacznie szybciej prowadzi do celu.

2. **Przebieg każdej czynności winien być przy wykonywaniu pracy pilnie obserwowany w jego szczegółach.**

Do rozpoznania złożoności pracy i przypadających w czasie pracy strat czasu, spowodowanych przerwami (pauzami), oczekiwaniem na pracę, przygotowaniem narzędzi pracy, uprzątnięciem miejsca pracy po jej ukończeniu oraz przerwami spowodowanymi czynnościami ubocznymi, pytaniami i t. p., jest niezbędny daleko idący podział całego toku pracy według następującego schematu.

Praca: dzieli się na 1) pracę przygotowawczą (R), 2) pracę pożyteczną (A), 3) pracę straconą (V) i 4) nieuniknione straty czasu.

Praca przygotowawcza (R) dzieli się na przygotowanie i składanie.

Praca pożyteczna (A) dzieli się na pracę główną (HA) i pracę uboczną (NA), a każda z nich na pracę ręczną i maszynową.

Praca stracona (V) dzieli się na stratę dającą się uniknąć (VW) i nieuniknioną stratę pracy (UV).

W większości wypadków wystarczy obserwacja pracy wykonywanej przez wyszkolonego urzędnika. Gdzie to okaże się konieczne dla dokładnego wykrycia niezbędnego dla danej pracy zużycia czasu, należy zastosować badanie czasu.

3. **Badania czasu pracy mogą dać dobre wyniki tylko wówczas, jeżeli są rozciągnięte na kilka okresów służbowych i jeżeli są osiągnięte przy różnych okresach czasu pracy i przy różnych siłach pracowniczych o przeciętnym uzdolnieniu.** Takie badanie winno dostarczyć dane, dotyczące niezbędnego okresu czasu potrzebnego do wykonania określonej czynności bez nadmiernego obciążenia i przez przeciętną siłę urzędniczą. Jednakże badania te winny być poprzedzone pozyskaniem zaufania personelu urzędniczego, które

jest konieczne jako obiektywny środek w wysokim stopniu ułatwiający znalezienie właściwej miary pracy.

4. Wyżej wskazane badania przebiegu pracy w biurze czy przedsiębiorstwie winny się rozciągać na: a) organizacyjną budowę pracy, b) techniczne środki pomocnicze i c) na psychologiczne i fizjologiczne warunki pracy. Powyższe, daleko sięgające cele, wskazują już, że przy badaniu przebiegu pracy w celu przeprowadzenia jej racjonalizacji, nie chodzi o poprawienie jakiegoś szczegółu np. przez wprowadzenie jakiejś maszyny biurowej, lecz o **najbardziej celowe ukształtowanie planu całego przebiegu pracy.**

5. Wyniki tak przeprowadzonych badań winny być ujęte protokularnie i udostępnione osobom zainteresowanym, aby przy przeprowadzaniu ulepszeń postępować i nadzorować ich wykonanie zgodnie z wynikami badań.

6. Badania przebiegu pracy wskazują, jakie istnieją braki w organizacji danej instytucji, przedsiębiorstwa czy zakładu. W szczególności przy pomocy tych badań zostanie ustalone, czy praca i jej przebieg nie jest opóźniany, lub czy nie jest zbyt szczegółowo (drobiazgowo) wykonywana, dzięki nie celowemu podziałowi całej pracy lub poszczególnych jej części. Jest więc bardzo pożądane: a) aby zajęcie urzędników (pracowników) odpowiadało ich uzdolnieniom i wiedzy;

b) aby był nieprzerwany przebieg pracy i przydział jednakowego rodzaju pracy poszczególnym pracownikom, gdyż zmiana przydziału powoduje stratę czasu na składanie i przygotowanie potrzebnych do pracy narzędzi i przedmiotów i na odpowiednie nastawienie myślowe;

c) aby było wyłączone wykonywanie zbędnej roboty lub jej powtarzanie;

d) aby było miejsce pracy urządzone według jej przebiegu, przez co unika się zbytecznej drogi i straty czasu. Należyte rozważenie zagadnienia celowego umieszczenia pracownika w zależności od odpływu wpływającej do niego pracy z reguły prowadzi do znacznej poprawy wydajności pracy;

e) aby było skupienie w jednym miejscu związanych ze sobą stanowisk pracy. Rozmieszczenie osób przydzielonych i zatrudnionych przy wykonywaniu związanych ze sobą czynności (pewnej grupy czynności) w różnych pokojach, musi prowadzić do zwłoki w pracy. Właściwe rozmieszczenie grupami osób związanych ze sobą rodzajem czynności i pracy zaoszczędza również niezbędną do pracy przestrzeń. Można się często przekonać, że lokale, które przed zbadaniem przebiegu pracy wymagały rozszerzenia, po planowym rozmieszczeniu miejsc pracy i po usunięciu zbędnych, nie wymaganych dla poszczególnych miejsc, okazały się dostateczne, a nawet dało się zaoszczędzić nowe cenne dla pracy miejsca;

f) aby były zużytkowane przerwy powstające przez nieregularny tok pracy na czynności uboczne. Trzeba przytem mieć na uwadze utrzymanie pożądaných pauz w celu uniknięcia przedwczesnego przemęczenia;

g) i aby były skupione na jednym miejscu tego samego rodzaju zajęcia np. połączenie wszystkich interesów kasowych.

7. Badania przebiegu pracy dają możność wytworzenia sobie obiektywnego sądu co do celowości i ekonomji zastosowania technicznych środków pomocniczych w biurze.

Już obecnie stoją do dyspozycji maszyny i nowoczesne urządzenia do pracy biurowej w wielkiej liczbie. Przy ich wyborze nie zawsze jest właściwe opierać się na zachwalaniu firmy. Przeciwnie, jedynym kryterjum do nabycia maszyny, winna być korzyść ekonomiczna i techniczna wynikająca z mechanizacji pracy biurowej. Obiektywną zaś podstawę do rozstrzygania tego pytania stwarza zbadanie przebiegu pracy, a w razie potrzeby, zbadanie to winno być przeprowadzone w związku ze zbadaniem czasu pracy. Oczywiście nie dotyczy to zastosowania w pracy biurowej maszyn dostatecznie znanych i uznanych, których nabycie winno być jednak poprzedzone oględzinami osób znających się na ich pracy. W tych wypadkach okazuje się jedynie słuszną i gospodarczo najpewniejszą zasadą wstawiania na papier czasu maszyny przez zainteresowaną firmę.

Niemiecki instytut ekonomizacji pracy w administracji publicznej (D. I. W. I. V.) wprowadził badania nad pracą maszyn i zastosowaniem urządzeń biurowych i zebrał o nich materiał przeprowadzonych badań w innych miejscowościach. Biuro wywiadów Związku Miast Niemieckich przy D. I. W. I. V. udziela chętnie Zarządom miast wszelkich informacji w tej dziedzinie.

8. Badania pracy wskazują, jakie siły duchowe i społeczne przy danej pracy są niezbędne i, po ich poznaniu przez planowe badania, jakie są możliwości ich odciążenia.

9. Odciążenie to obejmuje następujące funkcje pracy:

a) funkcje umysłowe np. uregulowanie przebiegu pracy przez zastosowanie druków. Osiąga się przez to odciążenie wysiłku myśli przez umieszczenie drukowanego szkicu zdania. W tym samym kierunku zmierza zastosowanie norm i typów. Cel powyższy może być osiągnięty również przez zastosowanie maszyn biurowych, jak kasy rejestracyjne, maszyny kontrolek do rachowania i t. p.;

b) funkcje uwagi; np. wprowadzenie systemu kalkowego (przebitkowego), przy pomocy którego w buchalterji wykonywuje się jednocześnie podwójną pracę, która dotąd musiała być wykonywana oddzielnie. Stało się

przez to zbyt częste porównywanie dotąd oddzielnie wykonywanych poszczególnych zapisów w księgach rachunkowych;

c) funkcje zmysłów — np. odciążenie pracy wzroku przy przewracaniu w księgach kart lub przez zaprowadzenie racjonalnego i dostatecznego oświetlenia chroniącego wzrok;

d) funkcje ruchu np. wybór miejsca pracy według wymagań samej pracy i przystosowanie go do najdogodniejszej pozycji ciała przy pracy. Przez to zostają zaoszczędzone siły pracownika, które mogą być zużyte dla dobra i sprawności pracy. Miejsce pracy pracowników biurowych winno być tak urządzone, ażeby dobro pracy było uchwytne. Nowoczesne biurka z przynależnymi do nich meblami i celowymi krzesłami obrotowymi same przez się przyczyniają się do oszczędności ruchów i do uniknięcia przedwczesnego zmęczenia;

e) funkcje uczuć np. podniesienie zadowolenia z pracy przez poprawę warunków pracy, przez stworzenie przyjemnego środowiska pracy, przez udział personelu w szybkim rozwoju metod pracy, wynagrodzeń za wynalazki i ulepszenia pracy zakładu (instytucji, przedsiębiorstwa). Jeśli racjonalizacja ma być bogata w rezultaty, to temu zagadnieniu należy szczerze poświęcić szczególną uwagę;

f) funkcje charakteru — np. staranny nadzór służbowy w instytucji, a w szczególności w kasach i magazynach, zaprowadzenie automatycznej kontroli i mechanicznych zabezpieczeń. Zostaną przez to osiągnięte środki rzeczywiście zabezpieczające instytucje przed brakiem staranności i solidności leżącej w charakterze poszczególnych osób (słabość charakteru, niepewność, skłonność do sprzeniewierzeń i t. p.). Większość materiałów dostarczonych przez badania wykazała, że duża ilość nieprawidłowości pochodzi stąd, że brak było zastosowania skutecznych środków kontroli.

Planowo przeprowadzona racjonalizacja, po przeprowadzeniu gruntownych badań pracy, oznacza, jak wyżej przytoczone przykłady wskazują, dalszy organiczny rozwój metod pracy usuwających błędy, braki i nieprawidłowości, które się z biegiem czasu wkradły. Taka racjonalizacja nie chce w miejsce starych metod pracy, wprowadzać nowych, lecz jako szczególnie dobroczynne ułatwienie wciela maszyny biurowe do zakładu, których cel jest organicznie wywołany istnieniem ulepszenia pracy. Ich punkt ciężkości polega na uwzględnieniu ludzkich funkcji pracy. Człowiek jest przemęczony, praca tak zostaje ukształtowana, żeby przy sprawiedliwym wymiarze przeciętnego obciążenia osiągnąć zadowolenie z pracy personelu.

Powyższe wytyczne powtarzam za p. Dr. Couvé, sekretarzem Niemieckiego Instytutu ekonomizacji pracy w administracji publicznej, (D. I. W. I. V.), które umieszczone zostały w wydawnictwie tegoż instytutu pod tytułem „Die Bestgestaltung der Arbeit im Behördenbüro“. Mogą one stanowić podstawę dla prac komisji dla usprawnienia administracji miejskiej przy Związku Miast Polskich, oraz mogą być wykorzystane przez poszczególne Zarządy miast dla ustalenia programu celowych i systematycznych badań nad usprawnieniem administracji powierzonych ich pieczy miast. Pracę w tym kierunku należy już zacząć. Wielką przeszkodą będzie brak ustabilizowanych stosunków w samorządzie, gdyż praca ta wymaga ciągłości i spokoju. Życie jednak prze naprzód i zwlekać dłużej byłoby trudno. Na Związku Miast Polskich ciążyć będzie obowiązek nadania jej właściwego kierunku i przygotowania materiału ludzkiego i naukowego.

Gospodarka miast w świetle liczb.

INOWROCLAW — ZDRÓJ.

Inowrocław — Zdrój zbudowany jest na nieznacznym wzniesieniu urodzajnej równiny Kujaw Zachodnich, i zajmuje obszar 2.260,96 ha. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 19. III. 1928 r. utworzono z niego odrębny powiat miejski dla celów administracji państwowej.

Liczebny stan ludności przedstawia się następująco: Dnia 31. grudnia 1921 r. — 27.638 w dniu 31. grudnia 1929 r. — 29.500 mieszkańców.

Miasto posiada olbrzymie złoża soli jadalnej, sięgające ponad tysiąc metrów głębokości i solankę o bardzo wysokich właściwościach leczniczych i światowej sławie. Dzięki temu powstał wzorowo i nowocześnie urządzonej zakład zdrojowy, który za rządów polskich został znacznie powiększony i przez pobudowanie zakładu dla kąpiel borowinowych, oraz dla hydroelektroterapii i wzięwalni został przystosowany do nowoczesnych wymagań. Z zakładu zdrojowego korzysta znaczna liczba cierpiących z wszystkich dzielnic Polski i zagranicy, która w roku 1929 wynosiła około 6.000.

Dorobek miasta w dziedzinie budownictwa przedstawia się następująco:

- a) wybudowano budynków nowych mieszkalnych 67 — przemysłowych 37,
  - b) przebudowano budynków mieszkalnych 17 — przemysłowych 13,
  - c) nadbudowano budynków mieszkalnych 23 — przemysłowych 8,
  - d) przybudowano budynków mieszkalnych 10 — przemysłowych 3,
- Pozatem wybudowano budynków publicznych 11 i przebudowano 3.

Cała akcja budowlana dostarczyła społeczeństwu 904 izby mieszkalne.

Inowrocław jest, poza zdrojowiskiem o charakterze użyteczności publicznej, miastem handlowo-przemyslowem. Większość mieszkańców zajęta jest w przemyśle solnym, cukrowym i metalowym. Na terenie miasta znajduje się wielka fabryka sody „Solvay“, zatrudniająca około 1.000 pracowników, nowa kopalnia soli, stanowiąca własność wspomnianej firmy (na razie tylko częściowo uruchomiona), trzy większe fabryki maszyn rolniczych, zatrudniające około 500 pracowników, dwie fabryki szkła, zatrudniające około 800 pracowników, fabryka cykorji Francka i Synowie, za-

trudniająca 200 osób i pozatem większe warsztaty reperacji lokomotyw i wagonów P. K. P. W najbliższej okolicy Inowrocławia jest pięć wielkich cukrowni, w których sezonowo znajdują robotnicy miejscy zatrudnienie.

Handel i rękodzielnictwo znajdują się prawie wyłącznie w polskich rękach i rozwijają się pomyślnie.

Polskie organa samorządowe rozpoczęły urzędowanie dnia 15 kwietnia 1919 r. W dniu tym dokonała Rada Miejska, powołana do życia dnia 26 marca 1919 roku, wyboru pierwszego polskiego prezydenta miasta w osobie Dra Krzemińskiego Józefa i sześciu członków Magistratu. Następne wybory do Rady Miejskiej odbyły się w 1923, 1926 i 1929 r. Pierwszy prezydent miasta urzędował do dnia 31.III 1928 r. Obecny prezydent miasta, Jankowski Apolinary, który objął urzędowanie po prezydencie Krzemińskim, pierwotnie w charakterze komisarycznego wiceprezydenta od dnia 24. lipca 1928 r. a jako prezydent miasta od dn. 15 XII. 1928. r., jest wybrany na dalszych lat 12.

Dziesięcioletni dorobek uwydatnia się najwięcej w rozwoju zakładu Zdrojowego. Wzniesiono bowiem wspaniały gmach hydro-elektroterapii i wzięwalni, na którego dachu urządzono nowoczesne słoneczne kąpiele z natryskami, zbudowano zakład kąpeli borowinowych i powiększono znacznie stary zakład kąpeli solankowych, rozszerzono park dziesięciokrotnie i stworzono wspaniały stadion sportowy, kilkanaście kortów tenisowych, placów zabaw dla dzieci i t. p.

Pozatem wzniesiono na terenie miasta wspaniały gmach 8 kl. gimnazjum żeńskiego, mieszczący około 300 uczennic, pobudowano kilka nowych ulic, umocniono i poprawiono stare, pokrywając je asfaltową nawierzchnią, stworzono nową dzielnicę will, która się przedstawia imponująco, rozbudowano elektrownię miejską przez wzniesienie okazałego domu administracyjnego i ulepszono ją technicznie. Ulepszono również gazownię, rzeźnię, i zakład wodociągowy.

Wyniki te osiągnięto częściowo własnymi kapitałami, (2 miliony złotych) częściowo zaś przy pomocy pożyczek wewnętrznych, mianowicie pożyczki dolarowej w kwocie 90.000 dolarów i innych w kwocie 1.500.000 zł.

Wytwórczość roczna wymienionych przedsiębiorstw wynosi:

elektrowni	1.400 tys. kwg.,
gazowni	1.100 tys. kbm.,
zakładu wodociągowego	1.956 tys. kbm.,
rzeźni	22,5 tys. zwierząt.

Budżet miasta na rok gosp. 1930/31 jest o zł. 59.490, — większy od budżetu roku gosp. 1929/30.

Zwiększenie wydatków nastąpiło m. in.

w dz. I	Administracja ogólna	28.000	Zł.
„ „	IV Spłata długów	12.600	„
„ „	V drogi i place publiczne	16.800	„
„ „	VIII bezpieczeństwo publiczne	19.000	„

Ogólne wydatki zwyczajne na jednego mieszkańca wynoszą Zł. 73.—

Dochody gminy przedstawiają się następująco:

a)	Podatki	65,24%
b)	Przedsiębiorstwa i majątek miejski	20,08%
c)	Oplaty adm., opłaty za korzystanie z urządzeń dobra publicznego, dopłaty etc.	14,68%

Największą rolę odgrywają: podatek przemysłowy 27,66% i dochody — 31,66% (dodatek do państw. tego podatku).

Przeciętne obciążenie jednego mieszkańca wynosi zł. 46,57.

W budżecie miasta na rok gosp. 1930/31 prelinowano wydatki nadzwyczajne na:

Spłatę drugiej raty należności za kocioł w elektrowni miejsk.	50.000	zł.
kupno nowego autobusu	35.000	„
kupno nowego wozu taborowego	2.000	„
pobudowanie schronów i studzien w zakładzie wodoc.	55.000	„
urządzenie łaźni ludowej	15.000	„
subwencję dla parafii kościelnych	6.000	„
na walkę z bezrobociem	50.000	„
na poparcie budownictwa społecznego	21.000	„

Wydatki powyższe projektowano pokryć częściowo z poczynionych oszczędności w miejskich zakładach użyteczności publicznej, częściowo z nadwyżek budżetowych roku ub.

Najpilniejszymi potrzebami miasta są:

dokończenie kanalizacji, która jest częściowa, i rozbudowa elektrowni miejskiej w celu osiągnięcia większej wydajności.

Powyższe inwestycje projektuje się sfinansować przy pomocy pożyczki długoterminowej.

Ogólna wartość majątku miejskiego wynosi	16.921.962	zł.
a ogólna kwota pożyczek	2.310.000	„
Na spłatę rat pożyczek prelinowano	263.033,67	„

co stanowi 12,22% wszystkich wydatków zwyczajnych.

Ze Związku Miast Polskich.

ZJAZD MIAST W KRAKOWIE.

Biuro Związku Miast Polskich rozesłało w dniu 7 lutego b. r. do wszystkich pp. prezydentów i burmistrzów miast związkowych okólnik L. 2045/17 następującej treści:

„W związku z zaproszeniem z dnia 31.XII. 1930 r. L. 2045/5 na Zjazd Miast w dniu 22 b. m. i okólnikiem z dnia 31.I. b. r. L. 2045/13 oraz komunikatem, zamieszczonym w „Samorządzie Miejskim“ Nr. 3 z 1 lutego b. r., str. 174, Biuro Związku Miast Polskich ma zaszczyt przesłać . . . . egzempl. materiałów zjazdowych z uprzejmą prośbą o zarządzenie doręczenia ich P. P. Delegatom (owi) Miasta na Zjazd Miast.

Nadmieniając, że zarówno zaproszenia na Zjazd, jak i materiały zjazdowe wysyłamy wszystkim członkom Związku Miast Polskich, w przewidywaniu możliwości, że wszyscy wezmą udział w zjeździe ze względu na jego ważność, przypominamy równocześnie, iż zgodnie z uchwałą Zarządu Związku M. P. z dnia 4.XII. 1930 r. (ogłoszoną w „Samorządzie Miejskim“ Nr. 1 z dnia 1.I. b. r., str. 42), oraz zgodnie z uchwałą Komitetu Wykonawczego Zarządu z dnia 3 lutego b. r., miasta związkowe, które do dnia 20 lutego r. b. nie uregulują składek członkowskich, zaległych do dnia 1.IV. 1930 r. — nie będą mogły wziąć udziału w Zjeździe Miast z głosem stanowczym w dniu 22 lutego b. r. w Krakowie — pomimo otrzymania zaproszeń.

Delegaci z tych miast będą dopuszczeni do udziału w Zjeździe tylko jako goście.

Karty uczestnictwa w Zjeździe, posiadanie których uprawniać będzie do głosowania, będą wydane P. P. Delegatom, poczynawszy od soboty dn. 21 lutego r. b. w biurze zjazdowym w Krakowie w gmachu Magistratu od godz. 9½ do 13½ i od 16 do 20-ej, a w niedzielę — 22 b. m. przy wejściu na salę obrad od godziny 8-ej rano.

Celem umożliwienia punktualnego rozpoczęcia obrad Zjazdu koniecznem jest wcześniejsze zaopatrzenie się P. P. Delegatów w karty uczestnictwa.

Pozwalamy sobie osobiście trudzić tą prośbą W. Pana Prezydenta (Burmistrza), aby zapewnić terminowe doręczenie tych materiałów P. P. Delegatom.

Ewentualne reklamacje w sprawie nieotrzymania materiałów zjazdowych należy zgłaszać niezwłocznie do Biura Związku Miast Polskich w Warszawie, Mazowiecka 7“.

Jak wynika z treści powyższego osobne zaproszenia pp. delegatom wysyłane nie będą.

W razie nieotrzymania materiałów zjazdowych przez któregośkolwiek z pp. delegatów lub prezydentów (burmistrzów), prosimy bezwzględnie reklamować niedoręczenie na pocztę, lub też zwrócić się do Biura Związku Miast Polskich o wysłanie wtórników. Materiały zjazdowe zostały wysłane jako druki w mocnych kopertach.

Uczestnicy zjazdu otrzymują w biurze zjazdowym w Krakowie łącznie z kartą uczestnictwa również kartę informacyjną, blankiety zgłoszeń na wycieczki, zaproszenia na raut, oraz zaświadczenia na 50% zniżkę ceny biletów kolejowych w drodze powrotnej.

Delegaci miast, które nie przesyłały do Biura Związku odpisu uchwał rad miejskich w sprawie przedstawicielstwa miasta na Zjeździe, powinni odnośne odpisy uchwał rad miejskich przedłożyć w biurze zjazdowym celem otrzymania kart, upoważniających do głosowania.

SPRAWA PODATKU KRAJOWEGO W WOJEWÓDZTWIE POZNAŃSKIM.

W b. dzielnicy pruskiej obowiązuje ustawodawstwo z czasów niemieckich odnośnie do organizacji samorządu wojewódzkiego. Samorząd ten nosi dzisiaj nazwę „Poznański Wojewódzki Związek Komunalny“. Utartym zwyczajem nazywa się ten samorząd „Starostwo Krajowe“.

Według tychże ustaw budżet Starostwa Krajowego ustala się najpierw w rozchodach. Dochody normalnie na utrzymanie Starostwa Krajowego nie wystarczają. Ustawodawca fakt ten zgóry przewidział. Ustawa przewiduje, że nadwyżkę w rozchodach pokrywa w $\frac{2}{3}$ Skarb Państwa a w $\frac{1}{3}$ podatek t. zw. krajowy, rozłożony na samorządy leżące na terytorjum Województwa Poznańskiego. Za czasów dawniejszych tylko związki powiatowe podatek ten płaciły, łącznie oczywiście z miastami wydzielonemi. Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych zmieniła ten stan i od czasu kiedy ona obowiązuje podatek krajowy płacą samorządy powiatowe i samorządy miejskie.

Kwotę wypływającą z owych $\frac{1}{3}$ niedoboru budżetowego rozkłada się na poszczególne samorządy, bądź to na zasadzie ustawy o finansach komunalnych, bądź też Sejmik Wojewódzki może powziąć inną decyzję. Dotychczas podstawą do wymiaru podatku krajowego jest podatek katastralny, gruntowy i budynkowy. Wobec dewaluacji z jednej, a zastoju w tej dziedzinie z drugiej strony, podstawą do wymiaru jest zawsze jeszcze podatek katastralny według stawek obowiązujących w roku 1914 a przeliczony po 123. Do stawek tych dolicza się nowe obiekty, które od r. 1914 doszły.

System ten okazał się przestarzałym i niemożliwym. Szereg powiatów i miast uległo olbrzymim zmianom gospodarczym i wskutek tego doszło do takiego stanu, że niektóre z tych samorządów olbrzymią część, a niektóre małe samorządy prawie połowę swoich dochodów podatkowych oddawać muszą Starostwu Krajowemu. Z tych powodów przystąpiło Starostwo Krajowe do rewizji systemu wymiaru podatku krajowego. Myślą przewodnią organów Starostwa Krajowego było uregulowanie odnośnych stosunków na całym terenie tego zagadnienia.

Tymczasem w trakcie regulacji wyłoniły się duże trudności w przedmiocie rozdziału tych ciężarów przede wszystkim pomiędzy obie grupy podatników a mianowicie powiaty wiejskie i miasta.

Województwo Poznańskie liczy ca 2.000.000 mieszkańców. Z tego w gminach miejskich zamieszkuje ca 700.000 a w gminach wiejskich ca 1.300.000. Dwie piąte niedoboru budżetowego na rok 1930/31, to znaczy wysokość podatku krajowego mającego być rozłożonym na wszystkie samorządy, tak miejskie jak i wiejskie, wynosiła 4.300.000 zł. Z tego przypadało na gminy miejskie 2.000.000 złotych. zaś na powiaty wiejskie 2.300.000 zł. Licząc według głów ludności gminy miejskie ponoszą już na głowę znacznie wyższy ciężar, aniżeli gminy wiejskie.

Nowy projekt rozłożenia podatku krajowego, uchwalony przez Sejmik roku ubiegłego, przewidywał, że podatek ma być płacony od sum katastralnych podatku gruntowego i budynkowego, z doliczeniem podatku dochodowego. Ponieważ podatek dochodowy płaci się w znacznie większej mierze w miastach, aniżeli na wsi, przeto skutek był taki, że przesunięcie ciężarów z powiatów wiejskich na miasta byłoby wynosiło

ca 400.000 zł. Z owych 4.300.000 byłyby miasta, liczące 700.000 ludności, płaciły 2.400.000 zł., zaś samorządy wiejskie liczące 1.300.000 ludności byłyby płaciły tylko 1.900.000 zł.

Zmajoryzowani przedstawiciele miast tak w Wydziale Wojewódzkim jak i Sejmiku uznawali za konieczne uregulowanie tej sprawy, ale nie tylko pomiędzy obu grupami płatników, ale i również pomiędzy jednostkami obu odnośnych grup. Oświadczyli przeto gotowość zgodzenia się na taki projekt, któryby w każdym razie krzywdził miasta, ale nie w takiej wysokiej mierze. Proponowano zatem ze strony miast, ażeby podstawą do wymiaru podatku były:

a) suma podatku katastralnego gruntowego i budynkowego z doliczeniem podatku dochodowego, obciążającego głównie miasta, oraz gruntowego, obciążającego głównie wieś. Przy tym systemie przesunięcie ciężarów ze wsi na miasta wynosiłoby 120.000 zł.

albo

b) suma podatku dochodowego i gruntowego z wykluczeniem wszelkich podatków martwych. Przy tym systemie przesunięcie ciężarów ze wsi na miasta wynosiłoby ca 90.000 zł.

Zeszłoroczny Sejmik Wojewódzki nie poszedł na ugodę, ale bardzo małą większością głosów uchwalił statut, mocą którego ze wsi na miasta przesunąć miano ciężar 400.000 zł.

Koło Miast Wielkopolski remonstrowało przeciwko tej uchwale i to z takim skutkiem, że Ministerstwo odmówiło zatwierdzenia tego statutu. Wskutek tego tegoroczny Sejmik Wojewódzki, który obradował w czasie od 20 do 30 stycznia 1931 uchwalił statut, według którego

podatek krajowy ma być rozłożony na samorządy miejskie i powiatowe według sum płaconego podatku dochodowego i gruntowego za wyłączeniem dotychczasowego systemu katastralnego.

Ten statut zbliżony jest do sprawiedliwego rozdziału ciężaru. Obarcza co prawda mimo wszystko samorządy miejskie kwotą ca 90.000 złotych, odciążając tą samą kwotą samorządy powiatowe. Jest on jednakże jedynym projektem, który gruntownie uregułuje wewnętrzne stosunki poszczególnych jednostek płatniczych w obu grupach. Wymiar podatku krajowego nastąpi odpowiednio do obecnych sił, możliwości płatniczych i rozwoju danej jednostki samorządowej.

Z KOŁA MIAST WOJEWÓDZTWA BIAŁOSTOCKIEGO.

W dniach 15 i 16 lutego b. r. odbędzie się w sali Rady Miejskiej m. Grodna Zjazd Koła Miast Województwa Białostockiego z następującym programem:

Dzień pierwszy: niedziela, 15 lutego 1931 r. Godz. 9 rano — Nabożeństwo w kościele farnym; godz. 10 rano — Posiedzenie plenarne w sali Rady miejskiej: 1) Otwarcie Zjazdu, 2) Wybór Prezydium Zjazdu, 3) Uchwalenie regulaminu obrad Zjazdu, 4) Sprawozdanie Zarządu z działalności za lata 1929 i 1930, 5) Zatwierdzenie kooptacji członków Zarządu, 6) Stan finansowy miast Województwa Białostockiego, referent p. Stanisław Kaczyński, Naczelnik Wydziału Samorządowego W. B. — Przerwa obiadowa, —

Godz. 17 — 1) Inwestycje miejskie w Województwie Białostockiem, referent p. Antoni Rączaszek, Inspektor Związków Komunalnych W. B., 2) Elektryfikacja miast Województwa Białostockiego, referenci p. Wincenty Gasparski, Inżynier Urzędu Wojew. Dyr. Rob. Publ. i p. Mieczysław Niemczyk, Wiceprezes Koła m. i radny m. Skidla. Godz. 20 — Przedstawienie w Teatrze Miejskim.

Dzień drugi: poniedziałek, 16 lutego 1931 r. Godz. 8.30 — Zwiedzenie miasta i urządzeń miejskich. Godz. 11 — Posiedzenie plenarne: 1) Zasadnicze tezy projektu nowego Statutu Związku Miast Polskich, referent p. Marcei Porowski, Dyrektor biura Związku Miast Polskich, 2) Sprawa Teatru Objazdowego Z. A. S. P. Samorządów Województwa Białostockiego, referenci p. Józef Krokowski, Dyrektor Teatru i p. Dr. Mieczysław Niemczyk, Wiceprezes Koła m. i radny m. Skidla, 3) Higiena miast, referent p. Dr. Klemens Łazarowicz ze Związku Miast Polskich, 4) Szpitalnictwo na terenie Województwa Białostockiego, referent p. Dr. Zygmunt Brodowicz, Naczelnik Wydziału Zdrowia Publicznego W. B., 5) Zamknięcie obrad Zjazdu.

ZJAZD MIAST WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO.

W dniach 7, 8 i 9 lutego r. b. odbył się w Lublinie Zjazd Miast wojew. lubelskiego, zwołany przez Koło Miast tego województwa, przy licznych udziałach przedstawicieli miast w obecności p. Wojewody Lubelskiego, delegatów Depart. Samorządu i Depart. Służby Zdrowia Min. Spraw Wewn., Głównego Urzędu Statystycznego i innych osób urzędowych. W Zjeździe wzięli udział z ramienia Zarządu Związku Miast prezes, prezydent m. Warszawy, inż. Z. Słomiński i prezydent m. Włocławka Pachnowski.

Program Zjazdu, ogłoszony w Nr. 3 „Samorządu Miejskiego“ z 1.II. b. r., str. 175, został całkowicie wyczerpany. Referaty i dyskusja stały na wysokim poziomie, przynosząc dużą korzyść uczestnikom Zjazdu.

Obradom w pierwszym dniu Zjazdu przewodniczył prezes Zarządu Związku Miast Polskich, prezydent m. Warszawy inż. Z. Słomiński, a następnie burmistrz m. Tomaszowa Lubelskiego p. Ligowski.

Na Zjeździe dokonano wyboru Zarządu Koła Miast wojew. lubelskiego i uchwalono statut Koła.

Dn. 9 lutego uczestnicy Zjazdu wyjechali do Puław, gdzie zwiedzili urządzenia miejskie, a w szczególności wodociąg. Prof. Radziszewski wygłosił referat o wodociągach i kanalizacji, wykazując, iż miasto, liczące ok. 10.000 mieszkańców, może zbudować wodociąg kosztem ok. 100.000 zł., zapewniając ludności dobrą i taną wodę, przyczem przedsiębiorstwo jest zawsze rentującym się. Koszt własny np. 1 m. sześć. (1.000 litrów) wody dostarczanej przez wodociąg puławski wynosi ok. 40 gr. Budowa sieci wodociągowej w Puławach nie jest jeszcze ukończona, Projektowana długość sieci wynosi 4.500 m., ułożono zaś dopiero 2.200 m.

Stosownie do uchwały Zjazdu, referaty wygłoszone na Zjeździe mają być wydane w formie broszury nakładem Koła Miast przy pomocy finansowej Związku Miast Polskich, wobec czego nie omawiamy ich tutaj szczegółowo. W najbliższym numerze „Samorządu Miejskiego“ podamy tezy, wysunięte przez Zjazd.

Wyniki Zjazdu są bardzo dodatnie i dowodzą pożyteczności gospodarczych regionalnych Zjazdów Miast.

KREDYTY BUDOWLANE NA R. 1931.

Wobec zbliżającego się sezonu budowlanego i braku wiadomości o przydziale kredytów budowlanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego — Zarządy miast zwracają się o odnośne informacje do władz państwowych i do Związku Miast.

Dowiadujemy się, że dotychczas nie została jeszcze ustalona suma, którą będzie mógł dysponować Bank G. Kr. na budownictwo mieszkaniowe w r. bież. Z chwilą, gdy suma ta zostanie ustalona, nastąpi określenie wysokości kontyngentów dla miast (Komitetów rozbudowy), o czym każde z tych miast (Kom. rozb.) będzie przez Bank powiadomione.

Ze swej strony powiadomimy o tem miasta za pośrednictwem „Samorządu Miejskiego“.

Przegląd ustaw, rozporządzeń i zamierzeń ustawodawczych — zarządzeń, okólników i wyjaśnień władz.

ROZSZERZENIE I UNORMOWANIE KOMPETENCJI URZĘDU MORSKIEGO W GDYNI.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 stycznia 1931 r. (D. U. R. P. Nr. 6, p. 28) przekazało Urzędowi Morskiemu w Gdyni wszystkie sprawy budowy portu. Jednocześnie rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 3 stycznia 1931 r. (Monitor Polski Nr. 21, poz. 7) ustalony został nowy statut organizacyjny Urzędu Morskiego, określający szczegółowo zakres działania i wewnętrzną organizację tegoż urzędu.

USTALENIE SIEDZIB I WŁASNOŚCI TERYTORJALNEJ OKRĘGOWYCH I POWIATOWYCH URZĘDÓW ZIEMSKICH.

W Nr. 6 Dziennika Ustaw z r. b. pod poz. 29 ogłoszone zostało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 stycznia 1931 r., ustalające siedziby i własność terytorjalną okręgowych urzędów ziemskich. Okręgowych urzędów jest obecnie tyle, co województw, to jest 16 i ich właściwość terytorjalna pokrywa się z obszarami województw z jednym wyjątkiem, a mianowicie: okręgowy urz. ziemski w Grodnie, obejmujący obszar województwa nowogrodzkiego, rozciąga się też na powiaty grodzieński i wołkowyski wojew. białostockiego. Siedziby okr. urz. ziem. nie pokrywają się z siedzibami wojewodów w wojew. nowogrodzkim (Grodno), w wojew. pomorskim (Grudziądz) i w wojew. łódzkim (Piotrków).

W związku z powyższem rozporządzeniem w Nr. 8 Dz. U. R. P. z r. b. pod poz. 43 ukazało się rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z dnia 15 stycznia 1931 r., ustalające siedziby i właściwość terytorjalną powiatowych urzędów ziemskich.

ROZSZERZENIE GRANIC MIAST: WŁOSZCZOWEJ (WOJEW. KIELECKIE) I WYRZYSKA (WOJ. POZNAŃSKIE).

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12 stycznia 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 34 i 37) rozszerzone zostały granice a) miasta Włoszczowy w powiecie włoszczowskim, wojew. kieleckim przez włączenie doń miejscowości Lipie, tartaku parowego Podlipie i dworca kolejowego Włoszczowa, b) miasta Wyrzyska w powiecie wyrzyskim, wojew. poznańskim przez włączenie doń szeregu parcel z gminy wiejskiej Polanowo.

KOMISJA KLASYFIKACYJNA DLA WYMIARU SAMOISTNEGO PODATKU KOMUNALNEGO OD GRUNTÓW PAŃSTWOWYCH.

Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 grudnia 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 38) zarządzone zostało przeprowadzenie klasyfikacji gruntów państwowych, podlegających opodatkowaniu na rzecz związków komunalnych. Klasyfikację ma przeprowadzać Komisja Klasyfikacyjna, powołana w każdym powiecie. Rozporządzenie szczegółowo określa skład, zadania i tryb urzędowania tej komisji. Przepisy te mają odpowiednie zastosowanie i do gruntów państwowych w b. zaborze rosyjskim, położonych na obszarze gmin miejskich.

ZUŻYCIE POŻYCZKI ZAPALCZANEJ *).

W Dzienniku Ustaw Nr. 9 z r. b. pod poz. 45 i 46 ogłoszone zostały dwie ustawy dotyczące a) monopolu zapalczanego i b) zaciągnięcia pożyczki zapalczanej w związku z przedłużeniem i zmianą warunków dzierżawy Państwowego Monopolu Zapalczanego. Pożyczka wynosi 32.400 tysięcy dolarów, a faktycznie wpłynie z tego tytułu około 270 milionów złotych. Wyżej wspomniana ustawa przewiduje, że z sumy tej 107 milionów złotych będzie przeznaczona na spłatę różnych długów Skarbu Państwa, 25 milionów — na budowę portu w Gdyni, 15 milionów na budowę kabla telefonicznego Warszawa — Cieszyń z odnogami, 30 milionów na inne inwestycje państwowe. Reszta wynosi 93 miliony złotych i ma być ulokowana w krajowych papierach kredytu długoterminowego, jak w listach zastawnych i obligacjach, a więc zapewne w znacznej części na poparcie akcji budowlanej i finansowanie inwestycji, prowadzanych przez związki komunalne.

ZMIANA ORGANIZACJI PODATKOWYCH KOMISYJ SZACUNKOWYCH W OKREGU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.

W Nr. 9 Dziennika Ustaw pod poz. 47 ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 31 grudnia 1930 r., zarządzające utworzenie po dwie, a nawet trzy komisje szacunkowe do spraw podatku dochodowego i podatku przemysłowego przy zarządach skarbowych w Rybniku, Królewskiej Hucie, Katowicach, Bielsku i Pszczynie.

DORĘCZANIE PRZEZ POCZTE PISM I WEZWAŃ, WYSYŁANYCH W POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNEM.

W Nr. 17 Monitora Polskiego z r. b. pod poz. 29 ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Pocht i Telegrafów z dnia 5 stycznia 1931 r. o doręczaniu przez pocztę pism urzędowych i wezwań, wysyłanych w postępowaniu administracyjnym. Rozporządzenie to, nawiązując do postanowień art. 23 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, p. 341), określa szczegółowo tryb postępowania władz i urzędów administracji państwowej oraz samorządu terytorjalnego, urzędów pocztowych i osób (adresatów) przy doręczaniu przez pocztę tych pism osobom zainteresowanym.

*) Zob. „Samorząd Miejski“ Nr. 2 z 15.I. b. r., str. 128, p. 1.

PRZEDŁUŻENIE BEZROBOTNYM OKRESU UPRAWNIENIA DO POBIERANIA ZASIŁKÓW NA WYPADEK BEZROBOCIA.

W Nr. 19 Monitora Polskiego z r. b. pod poz. 33 ogłoszone zostało zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 8 stycznia 1931 r., na mocy którego to rozporządzenia ci bezrobotni, którzy do dnia 28 lutego 1931 r. wyczerpali lub wyczerpują zasiłki z funduszu bezrobocia w ciągu normalnego okresu 13 tygodni, mają okres ten przedłużony do 17 tygodni. Zarządzenie dotyczy: m. st. Warszawy, całego województwa warszawskiego, lubelskiego, pomorskiego, śląskiego i krakowskiego, części województwa łódzkiego, kieleckiego, białostockiego, wileńskiego, nowogródzkiego, poleskiego, poznańskiego, lwowskiego i stanisławowskiego; natomiast nie obejmuje wcale województw: wołyńskiego i tarnopolskiego.

UPRAWNIENIE ELEKTRYCZNE DLA M. BUCZACZA (WOJ. TARNOPOLSKIE).

W Nr. 28 Monitora Polskiego z r. b. ogłoszone zostało obwieszczenie Ministerstwa Robót Publicznych o nadaniu dnia 15 listopada 1930 r. gminie miejskiej Buczacz, województwa tarnopolskiego uprawnienia rządowego na Zakład Elektryczny w Buczacz. Obszar uprawnienia obejmuje: gminę miejską Buczacz i dwie oddzielne części gminy wiejskiej Nagórzanka. Uprawnienie nadane zostało na lat 30. Maksymalna opłata za energię wynosi na niskim napięciu 95 groszy za kilowatgodzinę dla światła i 47 groszy za kilowatgodzinę dla siły.

ZBIERANIE DANYCH O ZAMIERZENIACH INWESTYCYJNYCH ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych okólnikiem Nr. 6 z dnia 17 stycznia 1931 r. zarządziło zebranie przez urzędy wojewódzkie ściślych materiałów statystycznych, charakteryzujących zapotrzebowanie kredytowe związków komunalnych na rok 1931/32. Dane mają być oparte na stanie z dnia 15 lutego 1931 r.; wojewodowie mają określić ściśle kolejność realizacji bądź zamierzeń inwestycyjnych, bądź spłat; wykaz ma być na dany okres budżetowy ostatecznym. Specjalnie powinny być wykazane związki komunalne, wymagające specjalnej akcji sanacyjnej. Zgłoszenie wniosku o przyznanie kredytu nie przesądza pod żadnym względem, że kredyt będzie przyznany.

Ponadto Ministerstwo zleciło dostarczyć sobie dane, charakteryzujące stan gospodarczy i finansowy wszystkich miast i powiatowych związków komunalnych, a to celem założenia przez siebie kartoteki, zawierającej aktualną ewidencję pod tym względem związków komunalnych.

OPLATY STEMPOWE OD DOWODÓW W SPRAWIE POZBAWIENIA OBYWATELSTWA.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w okólniku Nr. 12 z dnia 21 stycznia b. r. wyjaśniło, że odwołania w sprawach pozbawienia obywatelstwa polskiego, wnoszone przez osoby zamieszkałe w kraju, podlegają opłacie stempowej w wysokości 3 zł. od podania i 50 gr. od każdego załącznika. Natomiast odwołania, wnoszone przez osoby zamieszkałe zagranicą, podlegają opłatom konsularnym.

TRYB POSTĘPOWANIA W SPRAWACH KARNO-ADMINISTRACYJNYCH.

Okólnikiem Nr. 8 z dnia 21 stycznia b. r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych podało do wiadomości pp. wojewodów i komisarza rządu m. Warszawy treść okólnika Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 5.XII. z. r. Nr. 1589/II. A/30 w sprawie trybu postępowania w sprawach karno-administracyjnych.

W SPRAWIE DOMU WYPOCZYNKOWEGO PRACOWNIKÓW SAMORZĄDU POWIAT. W ZAKOPANEM.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, uważając, że utworzenie tej placówki zdrowotnej posiada wielkie znaczenie dla pracowników, a pośrednio i dla związków komunalnych. pismem okólnem z 10.I. b. r. Nr. SS. 2511/2 zwróciło się do wojewodów (z wyjątkiem śląskiego) o zalecenie związkom komunalnym na terenie województwa, przyznania w miarę możliwości subwencji na rzecz „Domu Wypoczynkowego“ w Zakopanem.

SPRAWOZDANIA O AKCJI POBOROWEJ PODATKU OD NIERUCHOMOŚCI ORAZ PODATKU OD LOKALI I PLACÓW BUDOWLANYCH.

Pismem okólnem z 20.I. b. r. Nr. S. F. 3896/1 Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, wskutek zawiadomienia Ministerstwa Skarbu, zwróciło uwagę pp. wojewodów (z wyjątkiem śląskiego), iż organa samorządowe nie przedstawiają izbom skarbowym oraz urzędom skarbowym sprawozdań o przebiegu i wynikach akcji poborowej powyższych podatków w zakreślonym instrukcją Min. Skarbu z 15.V. 1929 r. terminie 10-dniowym po upływie każdego miesiąca, lecz z kilkumiesięcznym nieraz opóźnieniem.

W związku z powyższem, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zwróciło się do wojewodów o wydanie stosownych zarządzeń, aby przepisy § 28 wyżej wymienionej instrukcji były ściśle przestrzegane.

NADZÓR NAD WYTWÓRNIAMI PIECZYWA I CIASTA.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w piśmie okólnem z dnia 21 stycznia 1931 r. N. Z. H.: 4456/30, zwróciło uwagę wojewodom, że dnia 31 grudnia 1930 r. upłynął termin, doprowadzenia piekarni, ciastkarni i t. p. do stanu wymaganego rozporządzeniem z dnia 29.X. 1929 r. (D. U. R. P. Nr. 78, p. 582). Jednocześnie Ministerstwo zwróciło uwagę, że wojewodowie mogą w drodze wyjątku stosować ulgi co do całego szeregu spraw i to do końca roku 1933.

Jednocześnie Ministerstwo poleciło nadesłać sprawozdanie o stanie akcji dozoru nad wyrobem mąki i wyrobów mącznych; w sprawozdaniu powinny być zawarte dane 1) o liczbie piekarń dobrych, 2) liczbie piekarń, przeznaczonych do zamknięcia i 3) liczbie piekarń, którym przyznano ulgi.

UPRAWNIENIE NIŻSZYCH WŁADZ SKARBOWYCH DO UDZIELANIA ZEZWOLEŃ NA RATALNĄ SPŁATĘ, ZAŁATWIENIE UMORZEŃ I ODROCZEŃ PŁATNOŚCI PODATKÓW BEZPOŚREDNICH.

Ministerstwo Skarbu, okólnikiem z dnia 10.XII. 1930 r. L. D. V. 6334/1/30, ogłoszonym w Dzien. Urzęd. Min. Skarbu Nr. 36 z r. ub. pod poz. 574 upoważniło izby skarbowe, a częściowo i urzędy skarbowe do umorzeń, zezwoleń na ratalną spłatę, odroczeń

splaty całego szeregu podatków bezpośrednich, pobieranych na rzecz Skarbu Państwa. Również Ministerstwo Skarbu upoważniło podległe sobie urzędy do obniżenia kar za zwłokę.

Ponadto specjalnym okólnikiem z dnia 22.XII. 1930 r. L. D. V. 6774/2/30 (Dzien. Urzęd. Min. Skarbu Nr. 1-2 r. b., poz. 5) Ministerstwo Skarbu upoważniło izby skarbowe do umorzenia nieściągalnych należności z tytułu podatku majątkowego do kwoty 1.000 zł.

POŚREDNICTWO KONSULATÓW R. P. PRZY ŚCIGAANIU OPŁAT ADMINISTRACYJNYCH ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Min. Spraw Wewn. i Min. Skarbu na zapytanie jednego z konsulatów R. P., — czy konsulat obowiązany jest do ściągnięcia od obywateli polskich, przebywających zagranicą, należnych związkom komunalnym opłat i przesłania tych kwot gminom, — wyjaśniło, iż nie widzi zasady, dla której urzędy konsularne nie miałyby pobierać tych opłat, a to z tego względu, iż związki komunalne na prośbę urzędów konsularnych wykonują cały szereg czynności bezpłatnie.

ZWOLNIENIE OD PODATKU OD LOKALI.

Min. Spr. Wewn. w porozumieniu z Min. Skarbu wyjaśniło reskryptem Nr. S. F. 3108/2 z 29.XI. z. r., że lokale, zajmowane przez izby handlowo-przemysłowe, nie podlegają podatkowi od lokali, a to na mocy postanowień art. 30 ust. 6 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej o izbach handlowo-przemysłowych z dnia 15.VII. 1927 r. (D. U. R. P., poz. 591). Również zwolnione są od podatku od lokali izby rzemieślnicze ze względu na ich charakter publiczno-prawny. Natomiast lokale, zajmowane przez zakłady ubezpieczeń społecznych (kasy chorych, zakłady pensyjne itp.), nie korzystają z tej ulgi.

PODATEK KOMUNALNY OD KOPALŃ ROPY NAFTOWEJ.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Min. Skarbu reskryptem z 27.XI. z. r. Nr. S. F. 1427/1 zaleciło związkom komunalnym, uprawnionym do poboru podatku komunalnego od kopalń ropy naftowej, aby nie stosowały w 1931/32 roku budżetowym maksymalnej stawki tego podatku (1%) ze względu na ciężkie położenie gospodarce przemysłu naftowego.

OBSAZDZANIE STANOWISKA PRZEWODNICZĄCEGO RADY KOMUN. KASY OSZCZ. W WOJEW. ZACHODNICH.

Min. Spraw Wewn., w konkretnym wypadku zatargu pomiędzy magistratem a radą miejską jednego z miast zachodnich w sprawie obsadzenia stanowiska przewodniczącego rady kasy, przychyliło się do decyzji Izby Wojewódzkiej w Poznaniu, rozstrzygając, że przewodniczącym rady kasy może być wybrany tylko członek rady miejskiej.

ZAMIERZENIA USTAWODAWCZE. (C. d.).

17. Druk sejmowy Nr. 92 z dn. 26.I. b. r. zawiera wniosek Klubu Narodowego w przedmiocie uchylecia rozporządzenia Prezydenta Rz. z dn. 24.II. ub. r. o ustroju m. Gdyni.

18. Druk sejmowy Nr. 93 z dn. 26.I. b. r. zawiera wniesiony przez Z. P. P. S. projekt ustawy w przedmiocie uwłaszczenia drobnych dzierżawców rolnych.
19. Druk sejmowy Nr. 95 z dn. 26.I. b. r. zawiera wniesiony przez Klub Parlamentarny Posłów Chłopskich projekt ustawy o przyłączeniu m. Bydgoszczy oraz powiatu bydgoskiego, szubińskiego i wyrzyskiego do województwa pomorskiego.
20. Druk sejmowy Nr. 96 z dn. 26.I. b. r. zawiera wniesiony przez Kl. Parl. B. Bl. Wsp. z Rz. projekt ustawy o przyłączeniu powiatu turczańskiego do województwa stanisławowskiego.
21. Druk sejmowy Nr. 104 z dn. 30.I. b. r. zawiera wniesiony przez Kl. P. P. Chł. projekt ustawy w przedmiocie odroczenia na okres 2 lat terminu płatności kar pieniężnych i grzywien, przypadających na rzecz Skarbu Państwa i samorządów z tytułu wyroków sądowych i orzeczeń władz administracyjnych.
2. Druk sejmowy Nr. 106 z dn. 30.I. b. r. zawiera wniosek Kl. P. P. Chł. o obniżenie o 50% stawek ubezpieczeniowych od budowl w Pow. Zakł. Ubezp. Wzaj.
23. Druk sejmowy Nr. 111 z dn. 6.II. b. r. zawiera wniesiony przez Kl. P. B. B. W. z Rz. projekt ustawy konstytucyjnej. Projekt ujęty jest w 12 rozdziałów, a 143 artykułów. Rozdział IX zatytułowany jest „Administracja państwowa i samorząd”. W stosunku do samorządu terytorjalnego projekt nie zawiera żadnych zmian.
24. Druk sejmowy Nr. 113 z dn. 6.II. b. r. zawiera wniesiony przez Ministerstwo Skarbu projekt ustawy o poborze 10% dodatku do niektórych podatków państwowych i opłat stemplowych. Projekt nie dotyczy podatku od lokali i placów niezabudowanych, podatku majątkowego, daniny lasowej, opłat celnych, dodatków samorządowych, obejmuje natomiast podatek dochodowy od uposażeń służbowych, co ma być uzasadnione spadkiem cen oraz koniecznością pociągnięcia pracowników do walki z trudnościami gospodarczymi Państwa.

Orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego i Sądu Najwyższego

ODPRawy PRACOWNIKÓW KOMUNALNYCH.

TEZA WYROKU. Prowizorycznym pracownikom komunalnym w razie ich zwolnienia nie przysługuje prawo do odprawy w wysokości trzymiesięcznych poborów.

PRZEBIEG SPRAWY: Sąd Okręgowy oddalił powództwo lekarza weterynarii W. o zasądzenie mu od Wydziału Powiatowego w N. tytułem odprawy trzymiesięcznych poborów za zwolnienie ze służby, ponieważ powód nie służył jako urzędnik etatowy lub kontraktowy, lecz w charakterze pracownika prowizorycznego, ponieważ żadnej umowy o przyjęciu powoda na służbę do akt sprawy nie złożono, nadto, że powołane przez powoda rozporządzenie Prezydenta Rzplitej Polskiej z d. 30.12. 1924 r. (Dz. U. poz. 1073), i rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z d. 28.3. 1925 r. (Dz. U. poz. 231) nie rozciągają na urzędników komunalnych ustawy o służbie państwowej z d. 9.10. 1923 r. (Dz. U. poz. 924) co do wynagrodzenia, w wypadku zwolnienia, w sumie trzy-miesięcznych poborów.

Od wyroku powyższego powód założył kasację, którą Sąd Najwyższy (Izba I Cywilna) w dn. 25.3. ub. r. oddalił, jako nieuzasadnioną.

MOTYWY WYROKU. (L. Rej. I. C. 2034/29). Bezpodstawny jest zarzut rzekomej obrazy art. 186 U. P. C. przez uznanie powoda za pracownika prowizorycznego, podczas gdy w załączonym do sprawy zaproszeniu go na służbę nie zaznaczono również, by on był przyjęty jako pracownik kontraktowy lub etatowy. W myśl bowiem § 3 rozporządzenia wykonawczego M. S. Wewn. z d. 28.3. 1925 r. do rozporządzenia Prezydenta z d. 30.12. 1924 r. — jako przyjętych na stałe w znaczeniu formalnym, należy uważać tylko tych pracowników związków komunalnych, którzy uzyskali pisma, przyjmujące ich na stałą służbę, albo też co do których związek komunalny powziął uchwałę, uznającą ich za przyjętych na taką służbę. O ile więc w załączonym do akt sprawy pismie nominacyjnym Wydziału Powiatowego Nr. 80/V (f. 2) nie wskazano, by powód był przyjęty „na stałe“, jak również powód nie powołuje się na to, by w powyższym sensie zapadła uchwała Wydziału Powiatowego, to miał przeto Sąd Okręgowy słuszną podstawę do wniosku, iż powód nie był stałym pracownikiem w rozumieniu powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzplitej Polskiej z d. 30.12. 1924 r. oraz wykonawczego do niego rozporządzenia M. S. Wewn.

Również zgola bezzasadnie zarzuca skarżący obrazę pomienionych rozporządzeń z 1924 i 1925 r. łącznie z powołaną w nich ustawą z d. 9.10. 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych. (Dz. U. Nr. 116, poz. 924); ustawa ta, o ile dotyczy ustalonych w niej norm wynagrodzenia, z odnośnemi zmianami oraz ograniczeniami dostosowana rozporządzeniem Prezydenta z d. 30.12. 1924 r. (Dz. U., poz. 1073) do pracowników związków komunalnych, w istocie rzeczy nie zawiera żadnego postanowienia co do wypłaty funkcjonarjuszom państwowym jakiegokolwiek bądź odprawy z powodu zwolnienia ze służby; postanowienie takie zawiera jedynie w art. 116 ustawa o państw. służbie cywilnej z d. 17.2. 1922 r. (Dz. U. poz. 164), która do pracowników związków komunalnych nie ma w zasadzie żadnego zastosowania. Nadto postanowienie powyższe, należące do przepisów przejściowych, jak to wynika z całokształtu treści powołanego art. 116, zostało wprowadzone czasowo — na okres zawieszenia działania przepisu art. 33 tejże ustawy o nieusuwalności urzędników stałych poza trybem w ustawie przewidzianym, przyczem wypłata odprawy w wysokości trzymiesięcznego uposażenia stosuje się do urzędników stałych, którzy nie nabyli prawa do zaopatrzenia emerytalnego, a więc ma zastosowanie w warunkach, które w żadnym razie nie zachodzą w stosunku do powoda.

ZWOLNIENIE BUDYNKÓW OD PODATKU DOMOWO-CZYNSZOWEGO NIE DOTYCZY KOMUNALNEGO PODATKU BUDYNKOWEGO.

Wyrokiem z dnia 11.4. 1930 r. L. Rej. 2838/28 N. T. A. oddalił, jako nieuzasadnioną, skargę J. i A. L. we Lwowie na orzeczenie Lwowskiego Urzędu Wojewódzkiego w sprawie czasowego zwolnienia realności skarżących od komunalnych dodatków do państwowego podatku od nieruchomości, do czego pretensję swą uzasadniali skarżący uzyskanem w r. 1913 na lat 20 zwolnieniem od podatku domowo-czynszowego.

TEZA WYROKU: Przy pobieraniu podatku komunalnego od nieruchomości miejskich w województwach południowych nie są gminy miejskie ograniczone przepisami ustaw b. państwa austriackiego względnie krajowych ustaw galicyjskich, dotyczących podatku domowo-czynszowego.

STAN SPRAWY: Wojewoda Lwowski orzeczeniem z dn. 24.3 1928 r. nie uwzględnił rekursu J. i A. L. od decyzji Reprezentacji m. Lwowa z dn. 24.1. 1926 r. w sprawie opodatkowania należącej do nich nieruchomości, powołując się na art. 76 ustawy z dn. 11.8. 1923 r. (Dz. Ust. poz. 747).

Skarżąc powyższe orzeczenie do Najwyższego Trybunału Administracyjnego wywiedli skarżący, że na mocy ustaw austriackich z dn. 5.4. 1863 r. (Dz. Ust. państw. Nr. 55) i z dn. 27.8. 1903 r. (Dz. Ust. p. Nr. 185) oraz ustaw galicyjskich krajowych z dn. 18.7. 1893 r. (Dz. Ust. Kr. dla Król. Galicji Nr. 38) i z dn. 12.12. 1904 r. (Dz. Ust. Kr. dla Król. Galicji Nr. 10 ex 1905 r.) — 181 budynków w obrębie m. Lwowa zwolnionych zostało od podatku domowo-czynszowego, dodatków komunalnych do tych podatków i od 5% podatku pobieranego od domów, zwolnionych od podatku domowo-czynszowego, na przeciąg lat dwudziestu pod warunkiem, iż budynki te zostaną w przeciągu ustawowego czasokresu zburzone i nowe w ich miejsce wystawione.

Do rzędu tych nieruchomości należy i nieruchomość, stanowiąca własność skarżących, wybudowana przez nich na nowo w roku 1913.

Władze Skarbowe w Polsce, szanując nabyte przez skarżących na podstawie przytoczonych przepisów prawo, zredukowały państwowe podatki od ich nieruchomości do pobierania jedynie tylko 5% podatku, opłacanego od nieruchomości, wolnych od podatków innych na okres czasu do roku 1933.

Natomiast władze komunalne m. Lwowa i Urząd Wojewódzki nie przyznają skarżącym prawa do zwolnienia od podatków komunalnych, wymierzanych na mocy przepisów ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Stanowisko tej władzy nie jest — zdaniem skarżących — słuszne, gdyż jakkolwiek ustawy, na których oparty był przywilej skarżących, straciły moc obowiązującą, przywilej ten jednak na podstawie tych ustaw legalnie uzyskany, trwa nadal i stanowi dobrze nabyte prawo subiektywne.

Władza pozwana oraz gmina m. Lwowa, występująca w charakterze osoby interesowanej, w odpowiedzi na skargę oświadczyły, iż art. 6 p. 4 ustawy o tymcz. ureg. fin. kom. ustanowił odrębny podatek komunalny od nieruchomości miejskich, wskazując podstawę do wymiaru tego podatku.

Skarżący mają prawo do zwolnienia od dodatków komunalnych do podatków, pobieranych na zasadzie obowiązujących poprzednio ustaw austriackich, nie zaś od samoistnych podatków komunalnych. Art. 76 zacytowanej ustawy uchylił wszystkie przepisy, sprzeczne z nową ustawą, a zatem i przepisy austriackie o dodatkach komunalnych, oraz oparte na tych przepisach indywidualne zwolnienie.

Skarga zatem nie podlega uwzględnieniu.

MOTYWY WYROKU: Najwyższy Trybunał Administracyjny rozważył, co następuje:

Na mocy ustawy austriackiej z dn. 5.4. 1893 r. przyznano zwolnienie od podatku czynszowego właścicielom 181 budynków we Lwowie, które ze względów zdrowotnych miały być zburzone i od nowa odbudowane, na lat 20 od daty wejścia w życie ustawy. Do ustawy załączono wykaz zwalnianych ewentualnie budynków i wśród nich znajduje się nieruchomość za Nr. konskrypcyjnym 289, stanowiąca własność skarżących.

Ustawa z dn. 27.8. 1903 r. (Dz. Ust. poz. 185) przyznaje powyższe ulgi w ciągu dalszym wspomnianym nieruchomościom, o ile zostaną odbudowane do dn. 17.4. 1913 r. włącznie.

Analogicznie do przytoczonych wyżej ustaw państwowych ustawa krajowa galicyjska z dn. 18.7. 1899 r. zwalnia wymienione nieruchomości od dodatku do podatku dla funduszu krajowego, tudzież od wszelkich podatków i dodatków gminnych, o ile dane budynki zwolnione będą od państwowego podatku domowo-czynszowego, ustawa zaś krajowa z dn. 12.12. 1904 r. stanowi, iż nowozbudowane domy z pomienionej liczby 181 zwolnione będą od dodatków gminnych do podatku domowo-czynszowego i do 5% podatku, pobieranego od domów zwolnionych od podatku domowo-czynszowego na ten przeciąg czasu, na jaki powyższe budowle wolne będą od państwowego podatku domowo-czynszowego.

Z wyżej przytoczonych przepisów wynika, iż o ile chodzi o podatki komunalne — ustawa krajowa z dn. 12.12. 1904 r. nie poszła w ślady ustawy z dn. 18.7. 1863 roku i oznaczone wyżej budynki zwalnia już nie od wszelkich podatków i dodatków gminnych, lecz wyłącznie od dodatków gminnych do podatku domowo-czynszowego i do 5% podatku zastępczego.

Gdy więc na skutek zmienionych następnie warunków politycznych uległ zmianie i stan prawny w dziedzinie podatków komunalnych i przestały obowiązywać przepisy zarówno o państwowym podatku domowo-czynszowym, jak i komunalnych do tego podatku dodatkach, a władzom komunalnym przyznano ustawowo inne źródła podatkowe — skarżący nie mają tytułu nawet w oparciu się na ostatnio zacytowanej ustawie krajowej z dn. 12.12. 1904 r. do zwolnienia od nowowprowadzonych podatków komunalnych: ustawa ta bowiem bynajmniej nie stanowi, ażeby zwolnienie miało dotyczyć wszystkich podatków komunalnych, jakieby mogły powstać podczas zakreślonego w ustawie okresu ulgowego.

W szczególności gmina m. Lwowa uzyskała na mocy art. 6 p. 4 ustawy o tymczasem uregulowaniu finansów komunalnych z dn. 11.8. 1923 r. (Dz. U. poz. 747) prawo do poboru samoistnego podatku komunalnego od nieruchomości miejskich. W pobieraniu więc tego podatku nie może być ograniczona przepisami zacytowanej ustawy krajowej, zniesionej art. 76 tejże ustawy o tymczasem uregulowaniu finansów komunalnych, które to przepisy zresztą, jak to wyżej wywiedziono, dotyczyły innego zgoła podatku.

W wyniku powyższych rozważań, nie dopatrując się w zaskarżonem orzeczeniu ani wadliwości postępowania, ani niezgodności z ustawą, N. T. A. oddalił skargę, jako niezasadnioną.

K r o n i k a.

I. Ogólna.

Wspomnienie pośmiertne.

Dnia 10 stycznia 1931 r. umarł w Zagórowie burmistrz miasta, Fidelis Perzyński, w wieku lat 67. Zmarły zajmował stanowisko Burmistrza od 1 marca 1923 r. do dnia zgo-

nu, t. j. z górą 7 lat z wydatną bardzo korzyścią dla miasta i jego obywateli.

Był cichym i wzorowym gospodarzem miasta, sumiennym i gorliwym w pracy. Wśród mieszkańców cieszył się zaufaniem a osobiste

zalety charakteru zjednały Mu szacunek i sympatię wszystkich.

Ze śmiercią ś. p. Fidelisa Perzyńskiego ubył krajowi zasłużony, dobry obywatel i doświadczony samorządowiec.

Z Komunalnego Funduszu Pożyczkowo-Zapomogowego.

W dniu 5 lutego o godz. 1 po poł. w gmachu Polskiego Banku Komunalnego odbyło się posiedzenie Komisji Komunalnego Funduszu Pożyczkowo - Zapomogowego. Na posiedzeniu tem przyznano z Funduszu pożyczki następującym miastom: Łęczycza — zł. 30.000, Wołożyn — 15.000, Zwoleń — 40.000, Przasnysz — 30.000, Ozorków — 20.000, Kosów Poleski—15.000, Krasnystaw — 35.000. Zaś w dniu 11 b. m. przyznano m. Kazimierzowi-Dolnemu zł. 5.000 i Chelmowi — 50.000.

Z Sejmu.

Na posiedzeniu Sejmu w dn. 9 b. m. podczas debaty nad budżetem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych poruszane były sprawy, dotyczące samorządu miejskiego.

Pos. dr. K. Polakiewicz (B. B.) wspominał m. in. o zamierzonej zmianie podziału administracyjnego państwa, stwierdzając, że dotychczasowy podział niepodyktowany ani względami administracyjnymi, ani gospodarczymi, pozostawiając poza tem granice stworzone przez zabory, nie może być nadal utrzymywany. Rząd przystępując do tej skomplikowanej sprawy nie ma na względzie jedynie kwestji oszczędnościowej, aczkolwiek skasowanie pięciu województw i trzydziestu powiatów da w budżecie M. S. Wewn. około 25.000.000 zł. oszczędności. Przeprowadzenie nowego podziału administracyjnego nie może jednak być uskutecznione w sytuacji gospodarczej dla państwa ciężkiej i dla tego zamiar ten nie będzie realizowany w roku bieżącym.

W związku z wysuwaniem hasłem redukcji budżetów samorządowych, referent wy-

raził opinię, że budżety samorządowe nie są zbyt wygórowane, na dowód czego przytacza, że wydatki zwyczajne i nadzwyczajne prelimitowane na rok 1930/31 w ogólnej sumie 1.103 milionów zł. zmniejszyły się znacznie od prelimitowanych w r. 1928/9 w sumie 1.216 milionów zł. Wydatki samorządu nie są obracane wyłącznie na inwestycje. Realizacja hasła redukcji budżetów musi być poprzedzona pracą ustawodawczą. Chodzi przede wszystkim o ustawę o uregulowaniu finansów komunalnych, oraz ustawę, ograniczającą zakres działalności, poruczonej gminom przez państwo.

Pos. dr. K. Duch (B. B.) zaznaczył m. in., że globalna suma zadłużenia samorządów nie przekracza 100% zwyczajnych budżetów związków komunalnych, przyczem wartość inwestycji w latach ostatnich wzrosła o 750 milionów, a majątek komun wzrósł w ten sposób o 25%. W trudnem położeniu ze względu na swe zadłużenie znalazły się miasta. Mówca sądzi, że w obecnej sesji budżetowej należy uchwalić małą ustawę samorządową oraz podjąć pracę nad wielką ustawą samorządową i ustawą o finansach komunalnych.

Pos. Fijałkowski (Kl. Chł.) podkreślił, że winę nadmiernych inwestycji należy przypisać raczej inicjatywie Rządu; związki komunalne potrafią gospodarować oszczędnie. Nakładane obecnie na gminy nowe ciężary, jak obowiązek dostarczania mieszkań nauczycielom szkół powszechnych względnie wyplacania im dodatku mieszkaniowego, oraz prowadzenie nowej ewidencji ludności, naruszają z trudem utrzymywaną równowagę budżetową.

Pos. ks. dr. St. Szydelski (Ch. D.) przypomniał postulaty Związku Miast Polskich w zakresie samorządów, dowodząc, że skargi na zbytne obciążenie ludności podatkami na rzecz samorządów są przesadne. Tylko jedna trzecia wpływów samorządowych pochodzi z podatków, reszta zaś z własnych przedsięwzięć i innych źródeł.

Ciężka sytuacja niektórych miast tłuma-

czy się tem, że Bank Gospodarstwa Krajowego przyrzekał im kredyty, miasta inwestowały. Gdy później kredyty zostały cofnięte, miasta znalazły się w trudnej sytuacji. Należy przeprowadzić rewizję ustawy o finansach komunalnych, która nie odpowiada obecnym stosunkom, jeżeli zaś chwila nie jest odpowiednia do wprowadzenia tego w życie, to należy podjąć prace przygotowawcze.

Udział miast w państwowym podatku dochodowym, zmniejszony do 15%, nie jest wystarczający. Mówca skarży się, że rozp. Prez. w sprawie dodatków mieszkaniowych dla nauczycieli jest bardzo ciężkie dla miast, Lwów np. musiałby płacić 400.000 zł. rocznie. Miasto nie ma źródeł na pokrycie tych wydatków. Należy jak najprędzej znwelizować ten dekret. Mówca domaga się wydawniejszej pomocy dla miast na walkę z bezrobociem i zapytuje ministra, jaki ma plan akcji w sprawie mieszkaniowej.

Zjazd Samorządowy Województwa Lwowskiego.

W dniach 15 i 16 lutego b. r. odbędzie się w sali recepcyjnej urzędu wojewódzkiego we Lwowie Zjazd Samorządowy woj. Lwowskiego.

Zjazd ma charakter informacyjno-opiniodawczy. Udział w Zjeździe wezmą wszyscy

starostowie i ich zastępcy, delegaci rad wzgl. wydziałów powiatowych, prezydent m. Lwowa i czterech delegatów lwowskiej rady miejskiej, burmistrzowie i delegaci rad miejskich, naczelnicy gmin, rządzących się ustawą z 1896 r., oraz zaproszeni reprezentanci władz, urzędów, instytucji i organizacji i przedstawiciele prasy.

Przedmiotem obrad Zjazdu mają być ogólne problemy i specjalne zagadnienia samorządowe.

W pierwszym dniu obrad wygłoszone będzie 10 referatów na plenum. Referaty objęli naczelnicy odpowiednich wydziałów i przedstawiciele organizacji i instytucji społecznych.

W drugim dniu Zjazdu obradować będą cztery sekcje: finansowa, gospodarcza, sanitarna i opieki społecznej oraz komunikacyjno-drogowo-budowlana.

W sekcji finansowej referat na temat „Finansowe położenie miast polskich“ wygłosi p. Stanisław Pastuszyński.

Po południu w drugim dniu obrad odbędzie się posiedzenie plenarne, na którem przewodniczący sekcji przedstawią zgłoszone wnioski i dezyderaty, poczem odbędzie się dyskusja.

Sprawozdanie z przebiegu Zjazdu podamy w najbliższych numerach „Samorządu Miejskiego“.

II. Z życia miast.

Wybory.

Dnia 25 z. m. odbyły się wybory do rady miejskiej m. Radzyna, Uprawnionych do głosowania 2,758, głosów unieważnionych 68, głosowało 2,325, tj. 84 procent.

Administracja.

Rada miejska miasta Krotoszyna na posiedzeniu dnia 15 b. m. dokonała wyboru nowe-

go burmistrza. w osobie p. Jana Gibasiewicza.

Dnia 24 z. m. objął urzędowanie nowoobрани burmistrz m. Baranowicz inż. Senkowski.

Budżety.

Magistrat m. Włocławka wyłożył do przeglądu preliminarz na r. 1931-32. Wydatki zwyczajne zaprojektowano na sumę 2.515.329,

a dochody na 2.252.169 zł. Wydatki nadzwyczajne zapreliminowano w sumie 579.834 zł. także sama suma obejmuje dochody. W porównaniu z r. 1928-29 budżet zwyczajny po stronie wydatków jest mniejszy o 306.953, po stronie dochodów również mniejszy o 577,780 zł.

Jarocin w woj. poznańskim liczy 7.000 mieszkańców. Budżet miasta na r. 1930/31 wynosi: w wydatkach zwyczajnych 349.275 zł., nadzwyczajnych 159.752 zł., w dochodach zwyczajnych 349.226, nadzwyczajnych 159.701.

Ważniejsze pozycje w wydatkach zwyczajnych stanowią: I administracja ogólna — 90.392 zł. (25,9%), IV spłata długów — 91.171 zł. (26%), V drogi i place publiczne — 14.882 zł. (4,3%), VI oświata — 45.725 zł. (13%), VIII zdrowie publiczne — 22.845 zł. (6,4%), IX opieka społeczna — 28.543 zł. (8%), XII bezpieczeństwo publiczne — 19.644 zł. (5,6%), XIII-a świadczenia na rzecz innych związków komunalnych — 16.365 zł. (4,7%). W wydatkach nadzwyczajnych preliminowano m. in. 152.752 zł. na budowę elektrowni.

W dochodach ważniejsze działy wynoszą: I majątek komunalny — 24.140 zł. (7,1%), przedsiębiorstwa komunalne — 14.117 zł. (4%), IV zwroty — 25.297 zł. (7,5%), VI wpłaty za korzystanie z urządzeń i zakładów — 45.772 zł. (13%), XIII udział w podatkach państwowych — 27.960 zł. (8%), IX dodatki do podatków państwowych — 155.701 zł. (44,6%). W tem mieści się 60.700 zł. dodatku do państwowego podatku dochodowego, prawo poboru którego przysługuje gminom miejskim tylko w b. dzielnicy pruskiej), X podatki samoistne — 43.478 zł. (12,4%). W dochodach nadzwyczajnych preliminowano 10.000 zł. ze sprzedaży i likwidacji majątków i przedsiębiorstw i 128.200 zł. z pożyczek. Obydwie sumy przeznaczone są na budowę elektrowni.

Miasto posiada następujące przedsiębior-

stwa: wodociągi, rzeźnię, gazownię, tabor, pełną cegielnię i elektrownię. Budżety tych przedsiębiorstw wynoszą po stronie wydatków i dochodów 400.729 zł. Z przedsiębiorstw preliminowano 14.115 zł. czystego zysku, co po potrąceniu ew. deficytu w kwocie 2.172 zł. wyniesie 11.943 zł. Najwięcej zysku przynosi gazownia (7.405), następnie elektrownia (3.265 zł.) i rzeźnia (2.349 zł.), tabor jest przedsiębiorstwem deficytowem (2.172 zł.), a pełna cegielnia samowystarczalnem.

Gostyń, w woj. poznańskim, liczy 5.800 mieszkańców. Budżet miasta na rok 1930/31 wynosi: w wydatkach zwyczajnych 329.679 zł., nadzwyczajnych 200.000 zł., w dochodach zwyczajnych 239.679 zł., nadzwyczajnych 200.000 zł. Ważniejsze pozycje w wydatkach stanowią: I administracja ogólna zł. 70.609 — 21,4%), IV spłata długów 27.462 zł. (8%), V drogi i place 7.700 zł. (2,3%), VI oświata zł. 114.390 (30,4%), VIII zdrowie publiczne 20.150 zł. (6,4%), IX opieka społeczna 35.970 zł. (11%), X popieranie rolnictwa 12.000 zł. (3,9%), XII bezpieczeństwo publiczne zł. 17.600 (5,3%), XII-a świadczenia na rzecz innych związków komun. zł. 12.000 (3,9%). Charakterystyczną pozycją jest dział X popierania rolnictwa, którą to sumę miasto preliminuje na założenie targowicy zwierzęcej. Z charakteru swego suma ta powinna się znaleźć w budżecie nadzwyczajnym. W budżecie nadzwyczajnym preliminowana jest kwota 200.000 zł. na urządzenie chłodni, przy istniejącej rzeźni. Urządzenie chłodni miasto traktuje jako rzecz b. pilną i konieczną. Na dochody miasta składają się następujące pozycje: I majątek komunalny zł. 3.901, II przedsiębiorstwa komunalne zł. 16.500 (5 proc.), III subwencje i dotacje zł. 27.035 (8,2%). Dotacja ta jest wpłacana przez Zw. komunalny powiatowy na częściowe utrzymanie gimnazjum miejskiego. IV zwroty zł. 7.992 (2,4%), VI opłaty za korzystanie z urządzeń dobra publ. zł. 64.740

(20%). Są to w dwie części słaty szkolne uczniów gimnazjum miejskiego (57.000), VIII udział w podatkach państwowych 37.350 zł. (11,3%), IX dodatek do podatków państwowych zł. 140.511 (42,4%), w tem mieści się charakterystyczny dla b. dzielnicy pruskiej, dodatek do państwowego podatku dochod. w sumie 72.000 zł. i X podatki samoistne zł. 28.900 (8,7%). Na dochód z przedsiębiorstw składają się: dochód z gazonu zł. 14.000, dochód z rzeźni zł. 2.500 i dochód Kom. K. Oszczędności zł. 1.099. Do gimnazjum miejskiego miasto dopłaca 10.000 zł. i powiat 27.000. Widoczna jest naogół gospodarka celowa i oszczędna. Na budowę chłodni przewidziany dochód nadzwyczajny z pożyczki w kwocie 200.000 zł.

Finanse i kredyt.

W czwartym kwartale roku ubiegłego Komunalna Kasa Oszczędności m. st. Warszawy wydała 3.612 nowych książeczek oszczędnościowych. Na rachunek oszczędności złotych wpłacono wkładów 13.590.676 zł., wypłacono zł. 11.872.500. Dolarowych wkładów wpłacono 164.410 dol., wypłacono 85.125 dol., na rachunkach bieżących wpłacono 15.124.904 zł., wypłacono 15.905.978 zł. Przeciętna dzienna ilość zaksięgowanych pozycji oszczędnościowych wynosiła 611.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu zatwierdziło statut o poborze w roku budżetowym 1930-31 podatku inwestycyjnego na rzecz m. Białej Podlaskiej. Wpływy z tego podatku w wysokości 18.000 zł. mają być zużyte na pokrycie wydatków, związanych z budową gmachu szkoły powszechnej.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu zatwierdziło statut o poborze w r. budżetowym 1930-31 podatku inwestycyjnego na rzecz m. Lubartowa. Wpływy z tego podatku w wysokości 13.000 zł. mają być zużyte na pokry-

cie wydatków, związanych z urządzeniem targowicy i budową kąpieliska.

Ruch ludności.

Ludność m. Białegostoku w sierpniu z. r. wzrosła o 335 osób, wykazując w końcu miesiąca ogólny stan ludności 97.869 głów.

Ludność m. Wilna w roku 1910 sięgała cyfry 181.442 osób. Ilość ta zmniejszyła się w latach wojny t. j. w r. 1916 do 140.840, zaś w roku 1919 spadła do 123.655 osób, czyli stanowiła zaledwie 68,15% ludności z r. 1910. Od tego czasu następuje wzrost ludności a w r. 1923 osiąga już 92,29% pierwotnego stanu, zaś w r. 1928 osiąga cyfrę 190.172 osób, czyli 104,81% stanu z r. 1910.

Ruch naturalny ludności m. Wilna rozwija się w latach 1919 — 1928 następująco:

W latach 1919 i 1920 liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń, a to w r. 1919, o 2877, zaś w roku 1920, o 922 osób, dopiero w roku 1921 liczba urodzeń przewyższa liczbę zgonów o 1.188 osób. Najwyższą cyfrę naturalnego przyrostu ludności wykazuje rok 1923, który daje 16,4⁰/₀₀, podczas gdy przyrost naturalny w r. 1928 spada do 6,4⁰/₀₀.

Walka z bezrobociem.

W związku z uchwałą rady miejskiej o przeznaczeniu 75 tys. zł. na zatrudnienie bezrobotnych, zarząd miasta Dąbrowy Górniczej uruchomił już roboty przy sortowaniu szlaki, która przeznaczona jest jako podłoże do budowy dróg bitych. Zatrudnionych jest kilkuset bezrobotnych.

Zdrowotność.

W roku sprawozdawczym 1930 statystyka miejskiego Pogotowia Ratunkowego w Łodzi zanotowała ogółem 7688 wezwań nie licząc w tem pracy oddziału przewozu chorych. Z ogólnej ilości wyjazdów dziennych było 5169, wyjazdów w nocy — 2519.

Pogotowie ratunkowe miejskie w roku sprawozdawczym udzieliło ogółem pomocy w 7277 wypadkach w tem 3322 mężczyznom, 3313 kobietom oraz 642 dzieciom do lat czterem. Członkom Kasy Chorych udzielono pomocy w 1572 wypadkach.

Frekwencja w miejskich zakładach kąpielowych w Warszawie przedstawia się, jak następuje: w roku 1928-29 korzystało z wanny 94236 osób, w r. 1929-30 — 110359, z łaźni w roku 1928-29 korzystało 114237 osób, a w r. 1929-30 — 121458. Z natrysków osób dorosłych korzystało w roku 1928-29 — 151676, a w roku 1929-30 — 161351, dzieci zaś w r. 1928-29 — 48655, a w r. 1929-30 — 63189. Z plaż miejskich korzystało w roku 1929 — 61552, a w r. 1930 — 114350.

Opieka społeczna.

Wydział opieki społecznej magistratu m. Warszawy uchwalił stworzyć specjalny fundusz w wysokości 10.000 zł. miesięcznie na opłacanie komornego za mieszkańców, którzy z braku pracy i choroby wpadli w nędzę i którym z tego powodu grozi eksmisja. Prorowadzenie tej akcji zapomogowej powierzono sekcji VI wydziału, która będzie opłacała załęgłe komorne bezpośrednio gospodarzom. Według nadesłanych przez stacje opieki społecznej raportów, obecnie w mieście znajduje się 50 rodzin bez dachu nad głową.

W ciągu miesiąca grudnia 1930 roku tanie kuchnie ludowe znajdujące się na terenie miasta Katowic wydały 16.409 obiadów.

W tymże miesiącu wydały dla niemowląt kuchnie mleczne, znajdujące się na terenie miasta Katowic, mleka sterylizowanego 44.573 porcyj w butelkach po 200 gram.

Z ogólnej ilości wydanego mleka (44.573) przypada 5683 butelek na mieszkanki specjalne według recept lekarskich.

Oświata, kultura i sztuka.

Biblioteka Publiczna w Inowrocławiu liczy-

ła w dniu 31.XII z. r. 2280 dzieł w 2632 tomach, w tem beletrystyki 2.288 tomów i dzieł naukowych 344 tomy.

Na jednego czytelnika wypada przeciętnie 44 tomy wypożyczone w ciągu roku.

Drogi i place.

Zakład Oczyszczania Miasta w Warszawie stosował zimą b. r. posypywanie ulic o gładkiej nawierzchni solą celem topienia śniegu.

Przeprowadzone obecnie w laboratorium Politechniki Warszawskiej próby wykazały szkodliwość tej metody usuwania śniegu, ponieważ nie wszystkie gatunki asfaltu znoszą posypywanie solą.

Komunikacja.

Uruchomienie dworca autobusowego w Al. Jerozolimskich w Warszawie nastąpi w poniedziałek dn. 16 bm. Dworzec ten obsługiwać będzie autobusy kursujące na tracie krakowskim. W związku z otwarciem dworca dla autobusów zabroniony będzie postój autobusów na dotychczasowym miejscu przy dawnych rogatkach Grójeckich. Z nowego dworca odchodzić będzie 42 autobusy według ustalonego rozkładu.

Ubezpieczenia.

Zakład ubezpieczeń wzajemnych m. st. Warszawy zarejestrował w m-cu grudniu z r. 25 pogorzeli, za które przyznano 31.344 zł. odszkodowania. W tymże okresie zatwierdzono szacunki szczegółowe ubezpieczenia 127 budowli na sumę zł. 43.117.230. W dziale ubezpieczeń dobrowolnych pozyskano ubezpieczeń w sumie zł. 13.265.669 i dolarów 37.055 na różne terminy do roku włącznie.

Budownictwo mieszkaniowe.

Na cele budownictwa mieszkaniowego wyasygnowano w latach 1925 — 47.722.000 zł.; od roku 1925 do 1 października 1930 roku wyasygnowano 381.258.289 zł., czyli przecięt-

nie w tych ostatnich latach udzielono kredytów rocznie — 80.400.000 zł. W r. 1930 wydano znacznie więcej pożyczek, bo 136.605.968 zł. do 1 października.

Do dnia 30 września rb. pobudowano w Polsce — 134.519 izb, przyczem największy rozwój budownictwa przypada na okres — 1926 — 1930 r.

Podług danych urzędu inspekcyjno-budowlanego magistratu m. Warszawy, w listopadzie r. z. zatwierdzono projekty budowy: 1) domów mieszkalnych: nowych 26, przebudowy 2 i nadbudowy 11; 2) budynków fabrycznych i przemysłowych: nowych 15, przebudowy 15 i nadbudowy 2; 3) budynków użyteczności publicznej: nowych 1, oraz 4) budynków gospodarskich: nowych 7, razem 79 (w październiku 148).

Na 1 grudnia r. z. było w budowie: 1) budynków mieszkalnych: nowych 550, w przebudowie 58 i nadbudowie 80; 2) budynków fabrycznych i przemysłowych: nowych 102, w przebudowie 39 i nadbudowie 3; 3) budynków użyteczności publicznej: nowych 39, w przebudowie 2 i nadbudowie 3, oraz 4) budynków gospodarskich: nowych 290 i w przebudowie 21, razem nowych 911, w przebudowie 100 i nadbudowie 86, łącznie zatem 1.097 (na 1 listopada 1.072).

Według zestawienia dokonanego we wrześniu 1928 r. m. Wilno posiadało: 11.970 mieszkań 1-izbowych, 8.682 — 2-izbowych, 6.875 — 3-izbowych, 4.696 — 4-izbowych, 2.614 — 5-izbowych, 1.875 — 6-izbowych, 729 — 7-izbowych, 250 — 8-izbowych, 76 — 9-izbowych i 64 — 10 i więcej — izbowych, czyli razem 37.831 mieszkań. Na jedno mieszkanie przypada 4,38 osób w tem przeciętna liczba osób przypadających na 1 izbę wynosi 1,62.

Przedsiębiorstwa.

W listopadzie 1930 r. miejska sieć elektryczna w Skarżysku — Kamiennej, została odstąpiona Zjedn. Elektr. Okr. Rad. Kiel.

za sumę 68.000 zł. Za prawo eksploatacji sieci od 1 grudnia 1930 r. do dnia 1 kwietnia 1931 roku, w którym to okresie stosownie do ugody sieć eksploatawać miało miasto, Z. E. O. R. K. wypłaciły dodatkowo kwotę 9.000 zł.

Z dniem 1 grudnia rb. wszelkie agendy odnośnie światła elektrycznego na terenie miasta przejęło Z. E. O. R. K.

Ubój w rzeźni miejskiej w Białymstoku w sierpniu z. r. wynosił: 538 szt. bydła rogatego, 785 cieląt, 160 owiec i 731 szt. nierogacizny; ogółem 2214 sztuk.

Elektrownia w Białymstoku wyprodukowała w sierpniu z. r. 1.014.100 kwg. energii elektrycznej, z czego zużytkowano korzystnie 85,8% a strata w sieci wyniosła 14,2%.

Dla siły zużyto 88,3% i dla oświetlenia 11,7% ogólnej ilości wykorzystanej energii.

Ubój w rzeźni miejskiej w Inowrocławiu wzrósł z 17.302 szt. w 1919 r. do 23.034 szt. w 1928 r. t. j. o przeszło 33%.

Zakłady Elektro, Spółka z ograniczoną poręką w Łaziskach górnych, przeszły z posiadania ks. Pszczyńskiego do rąk szwajcarskich.

Działalność Zakładów Elektro ma być rozszerzona.

W elektrowni miejskiej w Nowogrodzku został ustawiony nowy silnik, dostarczony przez jedną z firm krajowych. Dzięki temu od lutego miasto ma światło przez całą dobę.

Na 1 stycznia b. r. liczba abonentów elektrowni warszawskiej przekroczyła 146.000. Na d. 1 stycznia 1930 r. sięgała 132.000. Mimo to zapotrzebowanie prądu było w r. 1930 tylko o 2 proc. większe, niż w r. 1929.

Wydział Powiatowy w Kartuzach wszczął starania o uzyskanie uprawnienia rządowego

na przesyłanie energii elektrycznej z istniejącej już elektrowni sejmikowej do m. Kościerzyny. Czas trwania uprawnienia miałby wynosić 40 lat.

Wodociągi i kanalizacja.

Wodociąg w Białymstoku dostarczył w sierpniu z. r. 74.160 m³ wody. Z ilości tej zużyto korzystnie 59,26%, a strata w sieci wyniosła 40,74%.

Według zestawień sporządzonych przez Dyрекję Wodociągów w Warszawie instytucje państwowe, miejskie i przemysłowe zużywają około 26% ogólnie konsumowanej wody w Warszawie. Istnieje około 800 zakładów przemysłowych w domach prywatnych, które płacą za wodę właścicielom domów,

podczas, gdy zwykli lokatorzy za wodę nie płacą.

Wyjątek stanowią lokatorzy domów nowych, nadbudówek, którzy ponoszą wszelkie świadczenia. Takich, przyłączonych do sieci wodociągowej posesji jest 2697. Wogóle przyłączonych do sieci wodociągowej w Warszawie jest 8500 domów, czyli, że jedna trzecia nieruchomości pod względem opłat za wodę obciąża lokatorów.

Wpływy kasowe z opłat za wodę w okresie od roku 1924 do października 1929 roku wykazują ogólną kwotę 72.572.000 złote. Z tego od właścicieli nieruchomości pobrano tylko 10.646.000 zł., od poszczególnych lokatorów 43.655.000 zł., a od wszelkich innych konsumentów wody (zakłady przemysłowe, instytucje państwowe i samorządowe) zainkasowano 18.869.000 zł.

III. Różne.

Zainteresowanie Polską w Ameryce.

Miasto Asbury Park, New Jersey w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej funduje sumptem 3.000.000 dolarów Muzeum Ludów Uczczenia Idei Pokoju, łącząc z tym symbolem i symbol braterstwa kontynentów.

Dyrektor tego Muzeum p. Stopper, w imieniu swego grodu zwrócił się z gorącym apelem do Zarządu Warszawy o czynny współudział w jakiegokolwiek bądź formie w tym projekcie, byleby tylko Polska figurowała, jako jeden z czołowych narodów tego przymierza.

Ochrona ptactwa.

Uzupełniając notatkę naszą pod powyższym tytułem, zamieszczoną w Nr. 3 „Samorządu Miejskiego“ z 1 bm. str. 202, komunikujemy, iż inicjatywa m. Bielska spotkała się z nader przychylną i życzliwą oceną ze strony Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

go. W piśmie z 22.XII. z. r. L. OP VIIM. 2824 Urząd Wojewódzki wyraża swoje żywe uznanie i podziękę za pełne zrozumienia stanowisko wobec jednego z licznych zagadnień ochrony przyrody. Wszystkie wydane w tym kierunku zarządzenia uznaje za celowe i zasługujące na ścisłe wykonanie.

Honorowi konsultanci szpitali.

Celem korzystania z wybitnej wiedzy lekarzy i bogatego ich doświadczenia, zebrane go w ciągu długoletniej praktyki lekarskiej, wydział opieki społecznej Magistratu m. Warszawy postanowił utworzyć honorowe stanowiska konsultantów szpitalnych. Ordynatorzy lub lekarze-kierownicy, będący na służbie w miejskich szpitalach przy przejściu w stan spoczynku mogą być mianowani przez prezydenta miasta honorowymi konsultantami szpitali, w których ostatnio pracowali.

Ze stanowiskiem honorowego konsultanta nie jest związane żadne wynagrodzenie.

Mianowanie honorowym konsultantem jest uznaniem i uczczeniem lekarza za jego pracę naukową i daje emerytowanemu lekarzowi prawo dalszej pracy na gruncie szpitalnym, a dla jego młodszych kolegów stwarza możliwość korzystania z wiedzy i doświadczenia honorowego konsultanta. Honorowi konsultanci na posiedzeniach szpitalnych przyjmują udział z głosem doradczym.

Autobusy w woj. Warszawskim.

W województwie warszawskim przedstawiono do przeglądu dorocznego na ogólną liczbę 452 autobusów — 287. Z tego otrzymało prawo dalszego kursowania 215 autobusów. Odrzucono 72 autobusy wobec nieprzystosowania ich do nowych przepisów. Duży procent tych autobusów nie będzie mógł być przerobiony ze względów technicznych. 39 przedsiębiorców autobusowych zwróciło dotychczasowe znaki rejestracyjne i wycofało swe samochody.

Niezbadanych dotychczas pozostało 126 autobusów, gdyż nie przedstawiono ich do przeglądu.

Ujednostajnienie ratownictwa.

W minist. spraw wewnętrznych odbywają się konferencje z przedstawicielami instytucji społecznych, mające za zadanie obronę i pomoc ludności cywilnej na wypadek klęsk zbiorowych, jak: powódzie, pożary i t. p.

Tematem konferencji jest ujednostajnienie ratownictwa i utworzenie specjalnego komitetu ratowniczego, do którego weszłyby instytucje, jak Liga obrony powietrznej i przeciwgazowej, morska i kolonjalna, Polski Czerwony Krzyż i t. p. Instytucje te opracują pod egidą władz państwowych wspólny plan działania na wypadek klęsk żywio-

łowych. Po utworzeniu komitetu ratowniczego, projektowane jest zaproszenie do współudziału w akcji pokrewnych instytucji zagranicznych, celem ewentualnego utworzenia międzynarodowej organizacji ratowniczej.

Gmach pocztowy w Sandomierzu.

Wobec konieczności wybudowania nowego gmachu dla poczty, telegrafu i telefonu w Sandomierzu, magistrat tamtejszy ofiarował ministerstwu poczt odpowiedni grunt z warunkiem, żeby ministerstwo nie zwlekało z budową.

Jak dowiadujemy się p. minister poczt zgodził się na warunki zarządu miasta i zatwierdził wybór udzielonego placu, zawiadamiając magistrat, że kredyty na rozpoczęcie budowy są zapewnione.

Udział Warszawy w wystawie medjolańskiej.

Międzynarodowa wystawa techniki sanitarniej i higieny miasta w Medjolanie, która otwarta będzie z początkiem kwietnia rb. reprezentować będzie wszystkie kraje. M. in. do udziału w tej wystawie zaproszona została Polska.

W związku z otrzymanym zaproszeniem odbyła się narada w magistracie pod przewodnictwem Prezydenta Słomińskiego, na której zastanawiano się nad sprawą udziału Warszawy w wystawie. Stwierdzono, że Warszawa posiada poważny zbiór eksponatów, które mogłyby być wystawione w kiosku specjalnym. Zarząd miasta eksponaty te odda do dyspozycji władz państwowych, które reprezentować będą Polskę na wymienionej wystawie.

IV. Kronika zagraniczna.

3. Belgijski Związek Miast i Gmin.

Belgijski Związek Miast i Gmin powstał w 1913 r., — jednocześnie z Międzynarodowym Związkiem Miast. Od tego czasu Związek przezwyciężył wiele przeszkód, rozwinął się, i powiększył ilość członków. Związek ostatnio zajął się kilku ważnymi dla gmin sprawami, a mianowicie:

Finanse komunalne. Finanse komunalne, uległy znacznemu pogorszeniu, spowodowanemu przez powojenne ustawy. Związek utworzył komisję dla spraw finansów komunalnych, wyposażoną we wszelkie kompetencje przekazane jej przez miasta i gminy. Komisja zajęła się przedstawieniem władzom centralnym konkretnych propozycji.

Koncesje na gaz i elektryczność. Drugą sprawą interesującą miasta i gminy po wojnie jest sprawa ceny gazu i elektryczności. Zaraz po wojnie koncesjonariusze zażądali, by rząd zezwolił na zmiany w kontraktach, zawieranych z gminami, zezwalając na podniesienie cen gazu i elektryczności w stosunku do, zwyczajki wszystkich cen.

Związek Miast i Gmin zajął się również tą sprawą utworzył specjalne biuro informacji i porad prawnych oraz Komisję, która stale bada to zagadnienie. Związkowi w danym wypadku chodzi o zachowanie sprawiedliwej miary, przyczem Związek dąży do zabezpieczenia ludności przed wyzyskiem i zbyt wygórowanymi cenami gazu i elektryczności.

Ubezpieczenia. Ubezpieczeniem gmin przed wszelkim ryzykiem zajmują się związki prawie wszystkich krajów. W Belgii znaleziono rozwiązanie sprawy przez utworzenie Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń Administracji publicznych. Towarzystwo mające swą siedzibę w Liège rozwija się pomyślnie.

Wydawnictwa Związku. Związek wydaje po francusku i po flamandzku czasopisma: *Mouvement Communal* i *Tablettes Documentaires Municipales*. Poza tem wydał szereg

następujących prac: 1. *Le règlement - type sur les bâtisses* (Wzorowe przepisy budowlane), 2. *Les zones de recul et les règlements sur la bâtisse* (Odstępy między domem a ulicą i przepisy budowlane), 3. *Le Règlement sur les quartiers ou cites-jardins* (Przepisy dotyczące dzielnic i miast-ogrodów), 4. *Le lotissement des terrains à bâtir* (parcelacja terenów budowlanych) 5. *L'administration et l'urbanisation des agglomérations* (Administracja i urbanizacja wielkich skupień mieszkaniowych.)

Ustawy urbanistyczne. Belgja jest jednym z nielicznych krajów, nie posiadającym ustawodawstwa urbanistycznego, w przeciwieństwie n. p. do Szwecji, która sprawę urbanistyczną ma uregulowaną od 1874 r.; Związek Miast i Gmin obecnie ma się zająć intensywnie uregulowaniem tego zagadnienia.

Sprawy mieszkaniowe. Celem dokładnego zbadania sprawy mieszkaniowej, Związek zorganizował szereg wycieczek w kraju i zagranicą. Ostatnia wycieczka zwiedziła Holandję, gdzie specjalnie zajęto się zagadnieniem walki z ruderami.

Rozwój Związku. Od 1928 r. liczba zrzeszonych miast i gmin wzrosła dwukrotnie (z 297 do 443 członków) ilość mieszkańców gmin i miast należących obecnie do Związku wynosi 4.132,196 osób.

Rada Naczelna (Conseil Général) Związku. Zgodnie ze statuten, Rada Naczelna Związku miast i Gmin jest utworzoną na następujących zasadach:

Ludność kraju podzielono na trzy grupy, liczebność których oblicza się na mniej więcej ok. 2.600.000 mieszkańców. Grupa pierwsza obejmuje miasta i gminy, liczące ponad 20.000 mieszk. Grupa druga obejmuje miasta i gminy od 4.000 do 20.000 mieszkańców. Grupa trzecia obejmuje miasta i gminy poniżej 4.000 mieszk. Każda z tych trzech grup ma prawo do 9-ciu delegatów lub do

tylu delegatów ile razy $\frac{1}{2}$ teoretycznej liczebności grupy (2.600.000 mieszk.) mieści się w ogólnej liczbie ludności danej grupy.

Grupa pierwsza liczy 2.360.492 mieszkańców, czyli przeszło $\frac{1}{2}$ części, co daje w sumie 9 delegatów przewidzianych statutem. Grupa druga liczy 1.320.389 mieszkańców, czyli przeszło $\frac{1}{3}$, co daje w sumie 5 delegatów.

Grupa trzecia liczy 445.315 mieszkańców, czyli przeszło $\frac{1}{6}$ i ma 2-ch delegatów.

Rada Naczelna składa się więc ogółem z 16 delegatów.

Stosownie do przepisów statutu miasta i gminy wybiera się w ten sposób do Rady, by były sprawiedliwie reprezentowane wszystkie części kraju,

4. Holenderski Związek Miast.

Związek Holenderski wydał obecnie gruby, 300 stronicowy tom o działalności Związku w 1929 r. Jak widać z powyższego sprawozdania, Związek zajmował się wszelkimi zagadnieniami, dotyczącymi życia miast, jak szkolnictwo, dobroczynność, emerytury, komunikacja, finanse, ubezpieczenia. Wpływ Związku widoczny jest we wszelkich poczynaniach ciał prawodawczych w tych sprawach, które w jakikolwiek sposób interesują gminy.

Związek Holenderski utworzył najrozmaitsze działy, zajmujące się badaniem spraw, które interesują miasta.

Rozwój Związku ilustrują następujące cyfry: w 1929 r. do Związku przystąpiło 95 gmin, czyli liczba członków wzrosła do 872, co stanowi 7.262.983 mieszkańców, czyli 94% ludności. Dodać należy, iż w 1912 r. należało do Związku 28 gmin, liczących 1.056.183 mieszk. co stanowiło 17% ludności. Na dzień 1 maja 1930 liczba ludności gmin zrzeszonych w Związku wynosiła 7356.634 co stanowi 93.3% ogółu mieszkańców.

Nowy ustrój Berlina.

Pruskie ministerjum spraw wewnętrznych wygotowało nowy plan ustroju władz komu-

nalnych Berlina. Na miejsce nadburmistrza ma powstać kolegium, składające się z 6 burmistrzów z nadburmistrzem na czele. Obok kolegium tego urzędować będzie komitet miejski, składający się z 34 osób, wybranych przez radę miejską. Komitet ten będzie opracowywał postanowienia, które zatwierdzać będzie, nadając im moc prawną, połączone posiedzenie kolegium i komitetu.

Dążenie do miast ludności Stanów Zjedn. A. P.

Tendencje do opuszczania farm i przenoszenia się do miast ludności rolnej stale wzrastają.

W ostatnim 10-leciu ludność miast wzrosła o blisko 5 proc.

Według spisu ludności w r. 1920, ludność miejska Stanów Zjedn. wynosiła przeszło 54 miliony, a wiejska 52 miliony. Spis ludności w roku bież. wykazuje w okrągłych cyfrach 69 milj. ludności miejskiej, a 51 milj. ludności wiejskiej.

Szosa ze szkła.

Szosa ze szkła wprowadza u siebie na próbę Czechosłowacja. Nowy materiał p. n. „Sibedyr“, składa się z mieszaniny betonu, mielonego szkła i szkła wodnego. Dotychczasowe próby z wybudowaną szosą na Słowacji dały dobre wyniki i stwierdziły wielką odporność szosy na wpływy atmosferyczne oraz tarcie kół, hufnali, podków i t.d.

Najbogatsze miasto w Europie.

Najbogatszym miastem w Europie jest Paryż. Świadczy o tem najlepiej fakt, że przewidziany na przyszły rok budżet miejski Paryża wynosi olbrzymią sumę 3.040.000.000 franków. Budżet ten nie tylko ma całkowite pokrycie w dochodach, ale miasto zdołało z nadwyżki dochodów porobić znaczne oszczędności. Na samej pożyczce konwersyjnej zaoszczędził Paryż w roku ubiegłym 54 milionów franków.

Poradnik.

Posiadanie koncesji na sprzedaż napojów alkoholowych przez zastępcę burmistrza.

Pytanie: Magistrat pewnego miasta za-
pytuje, czy niezawodowy zastępca burmi-
strza może posiadać koncesję na sprzedaż
napojów alkoholowych.

Odpowiedź: W rozporządzeniu Prezyden-
ta Rzeczypospolitej z dn. 26.3. 1927 r. o
monopolu spirytusowym (Dz. Ust. Nr. 32,
poz. 289) brak jest wyraźnych postanowień,
któreby zakazywały udzielania koncesyj (u-
prawnień) na sprzedaż napojów alkoholo-
wych osobom, sprawującym funkcje publicz-
ne. W stosunku do urzędników państwo-
wych zakaz taki da się wyprowadzić z art.
29 ustawy z dn. 17.2. 1922 r. o państwowej
służbie cywilnej (Dz. Ust. Nr. 21, poz. 164),
który stanowi „urzędnikowi niewolno..... od-
dawać się poza urzędem takim zajęciom,
których wykonywanie..... może wywołać u-
zasadnione podejrzenie o..... interesowność.
Urzędnik powinien donieść swej władzy o
każdem ubocznym zajęciu, przynoszącem mu
jakikolwiek korzyści materialne, i zanie-
chać takich zajęć, które władza uznaje za nie-
dopuszczalne w myśl powyższych postano-
wień“ Omawiany zakaz z pewnemi ograni-
czeniami wynika pośrednio również z art. 30
cytowanej ustawy: „Urzędnik od ósmego
stopnia służbowego w górę, wykonujący wła-
dzę administracyjną lub skarbową, nie może
posiadać na terenie, podlegającym jego wła-
dzy, przedsiębiorstwa handlowego“, co zre-
szta nie odnosi się do urzędników władz cen-
tralnych.

Cytowane postanowienia mają jednak za-
stosowanie wyłącznie do urzędników pań-
stwowych, i brak jest podstawy prawnej do

roziągnięcia ich na członków zarządów lub
pracowników związków komunalnych.

Należy jednak zaznaczyć, że na mocy art.
78 rozp. o monopolu spirytusowym udziela-
nie koncesyj na sprzedaż napojów alkoholo-
wych i ich odwoływanie należy do **swobodne-
go uznania** władzy skarbowej II instancji z
ograniczeniami, zawartymi w art. 79, w
§§ 361 — 4 rozporządzenia wykonawczego
z dn. 7.2. 1928 r. (Dz. Ust. Nr. 60, poz. 556)
oraz art. 53 ustawy z dn. 18.3. 1921 r. o zao-
patrzeniu inwalidów wojennych..... (Dz. Ust.
32, poz. 195), w myśl którego pierwszeń-
stwo do otrzymania koncesji przy równych
kwalifikacjach mają inwalidzi wojenni.

Motytem jednak odwołania uprawnienia
nie może być, naszym zdaniem, zajmowanie
przez koncesjonariusza stanowiska niezawo-
dowego zastępcy burmistrza.

Wobec tego bowiem, że w miastach nie-
wydzielonych magistratom, jako kolegium,
względnie poszczególnym ich członkom nie
przysługują żadne uprawnienia w stosunku
do handlowych przedsiębiorstw koncesjono-
wanych, między pełnieniem obowiązków za-
stępcy burmistrza a posiadaniem koncesji
nie zachodzi zatem żadna kolizja.

Poza tem zastępca burmistrza, pełniący
swe obowiązki niezawodowo, biorąc jedynie
udział w posiedzeniach magistratu, względ-
nie zastępując burmistrza podczas jego nieo-
becności i otrzymując zamiast stałych pobo-
rów jedynie odszkodowanie za czas poświę-
cony pracy samorządowej w myśl § 6 roz-
porządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 30.12.
1924 r. (Dz. Ust. 118, poz. 1073) nie zajmu-
je posady w rozumieniu powołanego przez
Izbę Skarbową w Białymstoku reskryptu
Ministerstwa Skarbu z dn. 6.3. 1927 r. Nr.
4233.

Ściąganie podatków od osób, zamieszkałych w Gdańsku.

Pytanie: Jeden z magistratów zapytuje, jakie należy przedsięwziąć środki celem ściągnięcia należności podatkowej z obywatela polskiego, zamieszkałego obecnie na terenie Wolnego m. Gdańska.

Odpowiedź: Sprawa powyższa uregulowana została umową polsko - gdańską, z dnia 17 marca 1924 r. o ochronie i pomocy prawnej w dziedzinie podatków. Umową tą objęta jest pomoc prawna w zakresie należności z tytułu wszelkich państwowych podatków bezpośrednich i opłat stemplowych łącznie z wszelkimi dodatkami na rzecz związków komunalnych oraz wszelkimi należnościami ubocznymi. Pomoc ta obejmuje również samoistne daniny komunalne o charakterze podatków bezpośrednich. Natomiast umową tą nie są objęte podatki pośrednie oraz należności celne. Korespondencja powinna się odbywać między izbą skarbową, jeśli chodzi o podatki państwowe, zaś władzą nadzorczą nad związkiem komunalnym, jeśli idzie o samoistną daninę komunalną, a Krajowym Urzędem Podatkowym w Gdańsku, a jedynie wnioski o przymusowe ściągnięcie należności, których dotyczy umowa, muszą przechodzić przez Ministerstwo Skarbu. Bezpośrednia korespondencja między władzami polskimi a gdańskimi urzędami skarbowymi (I instancji) jest niedopuszczalna. Wniosek władz polskich należy sporządzać w całości w języku polskim, z tem jednak, że na kopertach adres powinien brzmieć następująco: „An das Landessteueramt in Danzig-Gdańsk“.

Sprawa zniesienia obowiązku gmin do pokrywania połowy kosztów leczenia członków Kas Chorych.

W związku z licznymi zapytaniem Magistratów, czy istnieje możliwość zniesienia w w drodze ustawowej obowiązku gmin do pokrywania połowy kosztów leczenia członków Kas Chorych wyjaśniamy, co następuje:

Wobec niczem nieuzasadnionego uprzywilejowania Kas Chorych kosztem samorządu terytorjalnego Związek Miast i inne organizacje komunalne występowały niejednokrotnie wobec miarodajnych czynników o odpowiednie znowelizowanie art. 43 ustawy o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby w kierunku zwolnienia związków komunalnych od obowiązku pokrywania połowy kosztów leczenia członków Kas Chorych.

Sprawa ta w poprzednim Sejmie znajdowała się na dobrej drodze.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, uznając słuszność naszego w tej sprawie stanowiska, nie umieściło w projekcie t. zw. ustawy scaleniowej (druk sejm. Nr. 487 z dn. 23.2. 1929 r.) postanowienia art. 43 cz. III.

Projekt ten został jednak przez Rząd wycofany dla poczynienia w nim całego szeregu poprawek, a wobec zamknięcia sesji sejmowej i rozwiązania poprzedniego Sejmu, nie wszedł w ogóle pod obrady.

Niezależnie od powyższego poseł Bogusławski i tow. wnieśli w dn. 15.1. 30 r. projekt ustawy (druk sejm. Nr. 638), zawierającej postanowienie skreślenia ust. III art. 43 ustawy.

Sejmowa Komisja Ochrony Pracy, do której projekt powyższy został skierowany, po przychylnem zaopiniowaniu przez Komisję Administracyjną większością głosów wniosek przyjęła, poczem projekt z odpowiednim uzasadnieniem, jako sprawozdanie Komisji Budżetowej w dn. 13.3. 1930 r. powrócił na plenum (druk sejm. Nr. 848).

Wobec jednak odroczenia sesji sejmowej i rozwiązania Sejmu, sprawa nie została ostatecznie załatwiona.

Podczas obecnej sesji budżetowej sprawa została wznowiona przez wniesienie do łaski marszałkowskiej w dn. 16.12. ub. r. przez Klub Parlamentarny Posłów Chłopskich projektu (druk sejmowy Nr. 33), analogicznego do wniesionego w ub. r. (ob. „S. M.“, zeszyt 2, str. 129).

Omaowaną sprawę poruszył Związek Miast również w pismach wysyłanych do PP. Posłów i Senatorów, biorących czynny udział w życiu samorządowym, i umieścił

ją na porządku obrad zamierzonej z nimi konferencji Zarządu Związku.

Wyników tej akcji nie można obecnie przesądzać.

Głosy prasy.

Przemówienia p. Ministra Skarbu w czasie debaty nad budżetem w komisji budżetowej i na plenum Sejmu, w których p. Minister wystąpił z zarzutami co do gospodarki finansowej samorządów, wywołały silne echo w prasie samorządowej i codziennej. Wystąpienie p. Ministra było tematem artykułów w „Samorządzie“, „Pracowniku Samorządowym“, „Głosie Gminy Wiejskiej“ i t. d. Ostatnio w sprawie tej w Nr. 38 „Kurjera Warszawskiego“ z 8.II. br. ukazał się artykuł p. t. „Wobec ataku na samorząd. Zadania samorządu a uprawnienia finansowe“, podpisany pseudonimem „Samorządowiec“.

Autor stwierdza na początku, iż zamiast wskazania tego, co rząd zamierza uczynić aby doprowadzić do równowagi między dochodami, których ponoszenie niezależne jest od jego woli, usłyszeliśmy tylko głosy krytyki gospodarki samorządowej i dość niejasną zapowiedź wzmocnienia nadzoru, tudzież zmiany struktury samorządu, chorego jakoby „na liczne niedomagania ciała politycznych“.

Takie stanowisko czynników miarodajnych, które tak lekko przeszły do porządku dziennego nad ciężkim stanem finansowym samorządu i uznały za słuszne wytknąć tylko błędy jego gospodarki, zapowiadając zarazem wzmocnienie nadzoru i zmiany ustroju samorządu, może wywołać wśród szerszych kół społeczeństwa, naogół mało uświadomionych co do istotnego stanu gospodarki samorządowej, przekonanie, że wszelkie alarmy z powodu trudności finansowych samorządu są przesadzone, że samorząd sam

zawinił i może o własnych siłach wybrnąć z obecnej sytuacji.

Następnie autor wyraża pogląd, że trudno wprost zrozumieć obojętność na stan finansów komunalnych, gdy się weźmie pod uwagę, że, jak to jeszcze w r. 1926 obliczył i podał w swej broszurze p. t. „Gospodarka gmin wiejskich w Polsce na tle stanu finansów gminnych“ dr. M. Jaroszyński b. wice-minister spraw wewnętrznych, a obecny przewodniczący komisji dla usprawnienia administracji, 80% wydatków administracyjnych gmin wiejskich stanowią właśnie te czynności tak zw. poruczonego zakresu działania. W jednym z pism samorządowych ukazał się niedawno artykuł naczelnika wydziału wołyńskiego urzędu wojewódzkiego, który na podstawie przeprowadzonych na terenie tego województwa dłuższych mozołnych prac komisyjnych wylicza aż 106 zadań gminy, zaliczonych do t. zw. poruczonego zakresu działania. Nie inaczej pod tym względem przedstawia się sprawa w miastach. Czy może być również dla władz państwowych obojętna ta strona działalności samorządu, która polega na utrzymywaniu dróg, szkół powszechnych, szpitali i t. p. Czy władze te mogą obojętnie czekać na to, że w pewnej chwili nastąpi z braku środków całkowita dezorganizacja gospodarki komunalnej i że samorząd zaprzestanie poprostu wykonywać swe obowiązki, które ktoś przecież w państwie wykonywać musi, bo są to zadania publiczne.

Stwierdzając, że niesłuszne jest identyfikowanie wydatków samorządu z obciążeniem ludności, gdyż samorząd tylko 60%

swych wydatków zwyczajnych pokrywa z podatków, a 90% wydatków nadzwyczajnych pokrywa z pożyczek, autor zauważa, uznając zresztą, że gospodarka niektórych związków komunalnych nie jest wolna od zarzutów, iż oszczędności i ostrożności, posunięte nawet do ideału, nie dałyby jednak możliwości związkom komunalnym uniknąć wogóle ciężkiego stanu finansowego, powstałego zupełnie z innych przyczyn, od związków komunalnych wcale niezależnych, lub też zależnych tylko w minimalnym stopniu.

Na poparcie tego zdania autor cytuje znane fakty pozbawienia samorządu źródeł dochodowych, lub też ich ograniczenia, a natomiast obarczenia go nowymi zadaniami bez wskazania źródeł pokrycia nowych ciężarów.

Gdyby samorząd mógł korzystać z tych wszystkich źródeł dochodów, — mówi autor — które miał w r. 1923, a część których przejął potem skarb państwa, to według istniejących obliczeń same tylko miasta miałyby rocznie co najmniej 80 milj. zł. więcej, niż mają obecnie.

Budżety samorządowe w ostatnich latach znacznie się zmniejszyły, przeważnie z powodu ograniczenia działalności inwestycyjnej, pomimo pilnych potrzeb w tej dziedzinie.

Źródła dochodowe samorządu są sztywne, określone ustawami. Budżety, a w szczególności statuty poborów podatków samorządowych, podlegają zatwierdzeniu władz nadzorczych.

Obawa zwiększenia obciążenia podatkowego ludności przez samorządy w tych warunkach jest płonną, a należy obawiać się czegoś wręcz innego, — zauważa autor — mianowicie deficytowej gospodarki związków komunalnych lub też zaprzestania wykonywania nawet ustawowych obowiązków

przez to dezorganizacji gospodarki publicznej.

W tej sytuacji, jaka wytworzyła się po włożeniu na samorząd nowych obowiązków i jednocześnie uszczupleniu jego uprawnień finansowych, trzeba nadzwyczajnej zdolności związania końca z końcem. Otóż ta możliwość dla wielu związków komunalnych przestała już istnieć. Wprawdzie ich budżety są formalnie zrównoważone, boć inaczej nie zatwierdzą ich władze nadzorcze, lecz faktycznie budżety te są fikcją; zrównoważenie ich nastąpiło bądź przez nieumieszczenie wydatków, które samorząd obowiązany jest ponieść, bądź przez wstawienie dochodów w takiej wysokości, która jest nie do osiągnięcia. W życiu wygląda to zupełnie inaczej, niż na papierze, a rezultat taki, że samorządy mają już poważne niedobory budżetowe. Inaczej zresztą być nie może.

Znane są wypadki, iż szereg samorządów nie zamieszcza w budżetach tych wydatków ustawowych, na które nie ma pokrycia, jak to ma np. miejsce z zaległościami gmin wobec szpitali warszawskich, które to zaległości sięgają sumy kilkunastu milionów złotych.

Zaznaczając, iż w tym artykule ustalono jedną poważną przyczynę obecnych trudności finansowych związków komunalnych, autor zapowiada oświetlenie innych przyczyn w następnym artykule.

Podając w obszernym streszczeniu wywody autora, trafność których uznać musi każdy, mający styczność ze sprawami samorządowymi, oczekujemy dalszego zapowiedzianego artykułu, który również omówimy na tem miejscu.

Diskusja, jaka się wywiązała na tle przemówień p. Ministra Skarbu w czasie debat budżetowych, niewątpliwie przyczyni się do gruntownego wyjaśnienia przyczyn obecnego stanu finansowego związków komunalnych i następnie obmyślenia środków zaradczych.

Bibliografia

M. Polikier: *Polskie papiery procentowe*. Warszawa 1930 r. Nakładem Związku Banków w Polsce (str. 174).

W broszurze powyższej autor zamieścił szczegółowe dane o wszystkich, będących w obiegu w Polsce, papierach procentowych państwowych, komunalnych i instytucyj kredytu długoterminowego. W szczególności podana jest wysokość sumy emitowanej, oprocentowanie, kurs giełdowy, terminy losowań i zabezpieczenie papierów procentowych.

Broszura zawiera 12 ilustracyj najważniejszych papierów procentowych.

Praca ta jest szczególnie interesująca dla instytucyj, obowiązanych statutowo do lokowania swych rezerw w papierach państwowych.

Staraniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (Państwowej Szkoły Higjeny) została wydana broszura Dra M. Zacherta p. t. „Jaglica“. W broszurze tej w przystępny i poglądowy sposób, ilustrowany licznymi rycinami, podane są najważniejsze wiadomości o istocie schorzenia jagliczego oczu i jego skutkach oraz o sposobach zapobiegania tej chorobie, uzupełnione przepisami prawnymi, obowiązującymi chorych, w celu zabezpieczenia ich przed utratą wzroku i uchronienia ich otoczenia przez zakażeniem.

Broszura ta, zalecona przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, w zupełności nadaje się jako podstawa do popularnych odczytów i pogadanek o zwalczaniu i zapobieganiu jaglicy i higjennie oraz do bezpośredniego rozpowszechnienia wśród ludności w celu podniesienia przez uświadomienie ogólnej zdrowotności i higjeny w kraju.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (Departament V Służby Zdrowia) udzieliło znacznego zasiłku na koszty wydania tej broszury, wskutek czego cena księgarska poje-

dyńczego egzemplarza (16 stron druku z 14 rycinami w tekście) wynosi zaledwie 20 groszy, przyczem instytucje rządowe, samorządowe i społeczne, podejmujące się rozpowszechnienia tej broszury darmo wśród ludności, nabywać ją mogą przy zamówieniach ponad 100 egz. z opustem 35% w Państwowej Szkole Higjeny (Warszawa, ul. Chocimska 24).

Le problème des finances locales en France — prof. M. C. le Carpentier.

Revue Economique Internationale wydała w 1930 r. pracę prof. le Carpentier'a, pod powyższym tytułem. Autor nie pretenduje do rozwiązania bardzo złożonego zagadnienia finansów komunalnych, bada jedynie tę stronę ustawodawstwa francuskiego, która wykazuje, iż ustawodawca zbyt wyłącznie miał na celu wydzwignięcie finansów państwowych, przy zlekceważeniu finansów departamentów i gmin, które naogół z trudnością przystosowują się do zmienionych warunków ekonomicznych i znajdują się w bardzo ciężkiej sytuacji.

Autor pracy wymienionej studjuje historyczny rozwój budżetów gminnych i departamentalnych, których system finansowy ściśle jest związany z rozwojem administracyjnym zbiorowej jednostki. Następnie kreśli obraz ich obecnych środków finansowych i pomimo braków oficjalnej statystyki, stara się wykazać ogólną sumę wzrostu wydatków samorządowych, jak również współczynniki głównych wydatków. Zebrane w pracy dane jasno wykazują niezbędność reformy finansów samorządowych we Francji. Podatek progresywny od dochodu powinien być wyłączonym z systemu fiskalnego samorządów, który powinien opierać się na kilku realnych podatkach lokalnych, wybranych po dłuższej rozprawie i sprawiedliwie rozłożonych.

czw. 3099/11/4.

MAGISTRAT m. BIAŁEGOSTOKU OGŁASZA KONKURS

na stanowisko Kierownika Sekcji Kulturalno-Oświatowej.

Od kandydatów wymagane są:

- 1) Dowody wykształcenia pedagogicznego (dyplom nauczyciela szkół średnich)
- 2) Sześcioletnia praca na odpowiednich stanowiskach w szkolnictwie lub Magistracie miasta wydzielonego.
- 3) Dowód posiadania obywatelstwa polskiego.
- 4) Nieskazitelna przeszłość.
- 5) Życiorys własnoręcznie napisany.
- 6) Fotografia.
- 7) Nieprzekroczony 45 rok życia.
- 8) Zaświadczenia o poprzedniej pracy.

W ofertach winne być podane nazwiska i adresy osób lub instytucji mogących udzielić referencji o kandydacie.

Pierwszeństwo przysługuje kandydatom, posiadającym za sobą poważniejszą pracę w oświacie pozaszkolnej.

Do stanowiska powyższego przywiązane są pobory wg VII grupy uposażenia szcz. „a” + 15% dodatku komunalnego (pobory te w zależności od stanu rodzinnego wynoszą od zł 455.— do zł. 615.—)

Podania własnoręcznie pisane, wraz z dokumentami w oryginałach lub uwierzytelnionych odpisach **nałożyć składać** do Magistratu m. Białegostoku, Wydział Prezydjalny **do dn. 28 lutego 1931 r.**

Stanowisko wakuje od dn. 1 marca 1931 r.

Vice-Prezydent miasta (—) *Dr M. Ziemiński.*

„TERMAK”

TOWARZYSTWO BUDOWY DRÓG SMOŁOWCOWYCH

Tel. 12-53 30-53 KATOWICE, ul. Ks. Damrota 10.

„ 760-06 WARSZAWA, ul. Kopernika 28 m. 19.

Wykonuje budowę dróg i jezdni ulicznych bitumicznych, specjalnie jezdni termakowych, a także chodników, deptaków, peronów, nawierzchni hal targowych, tenisowych, gimnastycznych i t. p.

„TERMAK”

jest w 100% wykonywany z materiałów krajowych, dopuszcza pewną rozciągliwość w kosztach budowy, gdyż odpowiednio do spodziewanego ruchu

może być zaprojektowana nawierzchnia mniej, lub więcej kosztowna.

Przedsiębiorstwo wyposażone jest w zmechanizowany aparat techniczny, obejmujący najnowsze udoskonalenia i dający maximum oszczędności w wydatkach i czasie wykonania.

W związku z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 roku o ewidencji i kontroli ruchu ludności są potrzebne gminom wiejskim i miejskim poniżej wyszczególnione druki i księgi:

- 1) Zgłoszenie zamieszkania (wzór Nr. 1).
- 2) Zgłoszenie zmiany zamieszkania (wzór Nr. 2).
- 3) Karta zameldowania dla przybywających na pobyt czasowy (wzór Nr. 3).
- 4) Karta wymeldowania dla przebywających czasowo (wzór Nr. 4).
- 5) Dla cudzoziemców. Zgłoszenie zamieszkania (wzór Nr. 1 A).
- 6) Dla cudzoziemców. Zgłoszenie zmiany miejsca zamieszkania (wzór Nr. 2 A).
- 7) Karta zameldowania dla cudzoziemców przybywających na pobyt czasowy (wzór Nr. 3 A).
- 8) Karta wymeldowania dla cudzoziemców przebywających czasowo (wzór Nr. 4 A).
- 9) Karta meldunkowa dla osób podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu (wzór Nr. 5).
- 10) Rejestr mieszkańców (wzór Nr. 6).
- 11) Karta rodzinna (wzór Nr. 7).
- 12) Księga kontroli ruchu ludności. Rejestr osób przybywających do gminy (wzór Nr. 8).
- 13) Księga kontroli ruchu ludności. Rejestr osób opuszczających gminę (wzór Nr. 8 A).
- 14) Rejestr domów (wzór Nr. 9).
- 15) Dowód zmiany miejsca zamieszkania (wzór A).
- 16) Dowód zamieszkania (wzór B).
- 17) Zawiadomienie (wzór C).
- 18) Zawiadomienie (wzór D).
- 19) Ponaglenie (wzór E).
- 20) Księga meldunkowa (wzór Nr. 10), Hotelowa księga meldunkowa przewidziana art. 5 Rozp. Prezyd. Rzplitej z dnia 16/III.1928 roku.
- 21) Lista osób przebywających (wzór Nr. 10 A).
- 22) Ankieta A. (wzór Nr. 11).
- 23) Arkusz zbiorczy do ankiety wzoru Nr. 11 (wzór Nr. 11 A).
- 24) Ankieta B. (wzór Nr. 12).
- 25) Domowa księga meldunkowa przewidziana art. 4 Rozp. Rzplitej Polskiej z 16/1928 r. (Dz. Urz. R. P. Nr. 32 p. 309) i § 2. Instrukcji Min. Spr. Wewn. z dnia 27/XI.1930 roku.

Najbardziej pilne druki i księgi, które powinny być wprowadzone do 1 stycznia 1931 roku, są wyszczególnione wyżej w pozycjach 1, 2, 3, 4, 7, 8, 20, 22 i 25.

Ze względów praktycznych byłoby wskazaniem, aby zamówienia na książki, druki i księgi rejestracyjne dla gmin były scentralizowane w Wydziałach Powiatowych, miasta zaś, żeby dokonywały zamówień bezpośrednio.

Zamówienia wysyłane będą pocztą lub koleją za zaliczeniem.

Zamówienia na wyszczególnione wyżej druki i księgi należy kierować pod adresem:

Samorządowy Instytut Wydawniczy — Warszawa, Świętokrzyska 13.